

شماره: ۹۳/۸۵۴۷۰
تاریخ: ۱۳۹۳/۰۴/۰۲
پوست:

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

سبستی

« جهت اطلاع مدیران عامل محترم بانکهای دولتی، غیردولتی و موسسات اعتباری توسعه، عسکریه و کوثر ارسال گردید.»

باسلام؛

احتراماً، همان گونه که استحضار دارند بانک ها و مؤسسات اعتباری با تجهیز منابع خود در قالب جذب سپرده های بانکی و تخصیص آن در قالب اعطای تسهیلات به بنگاههای اقتصادی، نقش مهم و حیاتی را در اقتصاد هر کشور ایفاء می نمایند. در کشورهای در حال توسعه، بانک ها به علت فعالیت محدود سایر مؤسسات مالی، به مراتب از نقش حساس تری در خصوص بخش های اقتصادی، سرمایه گذاری و همچنین تامین مالی برخوردارند. همچنین فعالیت بانکی به طور اجتناب ناپذیری مستلزم پذیرش ریسک می باشد. بطور خلاصه، ریسک هایی که بانک ها در معرض آن قرار دارند، از ماهیت فعالیت و ویژگی های خاص ساختار مالی آنها نشات می گیرد. به نحوی که فعالیت اصلی بانک ها بر واسطه گیری و جوه مبتنی بر دریافت سپرده با ماهیت عندالمطالبه (لزوم پرداخت قطعی به محض مطالبه سپرده گذار) و پرداخت تسهیلات و اعتبار (مبتنی بر قول و تعهد طرف مقابل)، استوار می باشد. به طریق مشابه ترکیب ساختار مالی آن ها نیز به گونه ای است که در بخش سمت چپ ترازنامه، اتکا اصلی آن ها بر بدهی ها یا سپرده ها (عمدتاً کوتاه مدت) بوده، در حالی که در بخش سمت راست ترازنامه، عمدتاً دارایی ها در قالب تسهیلات (بلند مدت) مطرح می باشند. بدیهی است که این امر موجب عدم تطبیق سررسید دارایی ها و بدهی ها شده و در نتیجه عملیات بانک را در معرض انواع ریسک ها از جمله نقدینگی و اعتباری قرار می دهد. لذا تداوم فعالیت و حیات بانک ها و به عبارت دیگر، بزرگترین سرمایه هر بانک و موسسه اعتباری، همانا حفظ اطمینان و اعتماد عمومی به نظام بانکی می باشد. بنابراین صیانت از این مهم، بزرگترین دغدغه مدیران بانک ها و مقامات نظارتی هر کشور به شمار می رود.

از طرف دیگر ماهیت عملیات بانکی دارای ویژگی هایی است که در صورت بروز مشکل یا اخلال در یک بانک می تواند به سرعت به دیگر بانک ها سرایت نماید و نهایتاً نظام مالی و اقتصادی کشور را تحت تاثیر خود قرار دهد.

تهران - بلوار سروالو - شماره ۱۴۴، تلفن: ۲۲۵۱

صفحه پستی: ۷۱۷۷ / ۱۵۸۷۵، فاکس: ۶۶۷۳۵۶۷۴، سایت اینترنتی: www.cbi.ir

شماره: ۹۳/۸۵۴۷۰
تاریخ: ۱۳۹۳/۰۴/۰۲
پوست:

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

لذا دارا بودن ویژگی هایی مانند درجه اهرمی بالا، عدم تناسب زمانی سررسید بین دارائی ها و بدهی ها، لزوم حفظ اعتماد عمومی و دائمی سپرده گذاران و آحاد جامعه، وجود ریسک های متنوع در مسیر فعالیت بانک، امکان تسری مشکلات بانکها به یکدیگر، و در نهایت تاثیرگذاری مستقیم بر شرایط کلان اقتصادی کشور از جمله مواردی است که موجب گردیده همواره بانکها و موسسات اعتباری در مقایسه با سایر شرکتهای تجاری، تحت نظارت رسمی و دقیق تری قرار گیرند.

با عنایت به مراتب پیش گفته، مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری به منظور آگاهی از آخرین توصیه های نهادهای مالی بین المللی و همچنین فرایند نظارتی در سایر کشورها، مطالعه تطبیقی اسناد و متون تخصصی و نظارتی سایر کشورها به ویژه کشورهای پیشرو در این زمینه را مطمئن نظر داشته و تلاش نموده تا در حد مقدورات و امکانات در این مسیر گام بردارد. در همین راستا ترجمه "مدل نظارتی بانک مرکزی اسپانیا" که در برگیرنده فرایند، اهداف، ارزیابی ریسکها و روشهای متداول نظارتی آن بانک می باشد، جهت بهره برداری تقدیم می گردد.

امید است که در آینده ای نه چندان دور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نیز از ساختارها و رویه های نظارتی مطابق با استانداردها و الگوهای روز دنیا برای نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری کشورمان بهره گیرد. ۲۰۳۵۵۶۰/د.

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

امیر حسین امین آزاد علی نصیری
۳۲۱۵-۱۶ ۳۵۱۶

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

اداره نظارت بر بانکها و موسسات اعتباری

«مدل نظارتی بانک مرکزی اسپانیا»

" The Banco de España Supervisory Model "

مترجمین: پرویز مطلبی - علی قیصری گودرزی

خرداد ۱۳۹۳

عنوان	شماره صفحه
۱- مقدمه.....	۱
۲- فرایند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا:.....	۳
۲-۱- اهداف فرایند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا	۳
۲-۲- ساختار و نمودار سازمانی نظارت بانکی در بانک مرکزی اسپانیا.....	۶
۲-۳- انواع اقدامات نظارتی	۸
۲-۴- ابزارهای روش شناسی و فناوری اطلاعات نظارتی بانک مرکزی اسپانیا.	۱۱
۳- اقدامات فرایند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا:.....	۱۳
۳-۱- بازنگری حسابداری و ارزیابی دارائی ها و بدهی ها	۱۳
۳-۲- تجزیه وتحلیل مالی واقتصادی	۱۵
۳-۳- بازنگری تطبیق مقرراتی	۱۶
۳-۴- ارزیابی و بازنگری ریسک ها و پرمایگی	۱۷
۴- سیستم های ارزیابی موسسات:	۲۱
۴-۱- ریسک ذاتی	۲۲
۴-۲- حاکمیت داخلی	۲۵
۴-۳- کنترل و مدیریت ریسک	۲۶
۴-۴- ریسک باقی مانده	۲۷
۴-۵- حاکمیت شرکتی	۲۹
۴-۶- دورنمای ریسک موسسه	۲۹
۴-۷- تجزیه وتحلیل پرمایگی	۳۱
۴-۸- دورنمای ریسک نظارتی و اولویت بازرسی	۳۲
۴-۹- چارچوب نظارتی و برنامه عملیاتی سالیانه	۳۴
۵- نظارت بر گروه های بین المللی، همکاری با سایر ناظران.....	۳۴
پیوست ۱: تعریف ریسک های موثر بر موسسات	۳۶
پیوست ۲: ماتریس ریسک کاهش یافته	۳۷

فهرست اختصارات بکار رفته در این سند.

BCBS	کمیته نظارت بانکی بال
CCR	سامانه ثبت اعتباری مرکزی
CNMV	کمیسیون ملی بازار اوراق بهادار
CEBS	کمیته ناظران بانکی اروپایی
ICAAP	فرایند ارزیابی داخلی کفایت سرمایه
SREP	فرایند ارزیابی و بازنگری نظارتی
SABER	رویکرد روش شناسی نظارت مبتنی بر ریسک
SAD	سیستم تحلیل داده ها
SIA	سامانه اطلاعات مربوط به تسهیلات گیرندگان
SIGAS	سیستم مدیریت نظارتی یکپارچه

۱- مقدمه

مؤسسات مالی^۱ مشمول یک نظام نظارتی و مقرراتی خاص هستند که در مقایسه با سایر بخش های اقتصادی از شدت و حساسیت بیشتری برخوردار است. دلایل آن عبارتند از؛ اول اینکه مؤسسات مالی به دلیل نقش واسطه ای که بین پس اندازکنندگان و اعتبارگیرندگان دارند موجب افزایش جذب وجوه از سطح عمومی جامعه می شوند. افزون بر آن؛ یک سیستم مالی پرمایه^۲ و با شیوه مدیریت خوب، تاثیر مطلوبی بر ثبات مالی و فعالیت های کلی اقتصاد خواهد گذاشت.

ماده ۷ از قانون ۱۹۹۴/۱۳ استقلال بانک مرکزی اسپانیا^۳ تصریح می کند که این وظیفه بانک مرکزی اسپانیا است که کارکردهای سلامت و ثبات سیستم مالی را ارتقا دهد و بر عملکرد سیستم مالی از طریق نگهداشتن ذخایر، پرمایگی^۴ مؤسسات اعتباری، هدایت و تطبیق با مقررات ذیربط، نظارت نماید.

مدل نظارتی بانک مرکزی اسپانیا به دنبال آن است تا از اثر بخشی و کارایی این کارکرد مطمئن گردد و همچنین اطمینان حاصل نماید که مؤسسات اعتباری از سرمایه مناسبی برخوردار بوده، در تطابق با مقررات جاری عمل نموده و در مدیریت کسب و کار و کنترل ریسک های مترتبه، محتاطانه عمل می نمایند.

به منظور تحقق این امر، بانک مرکزی اسپانیا یک مدل نظارتی ایجاد نموده که به شرح زیر تشریح می گردد. ویژگی اصلی این مدل، نزدیکی آن به واقعیت در خصوص اکثریت مؤسسات تحت نظارت می باشد. به علاوه این مدل با استفاده از گزارش های دوره ای با جزئیات کامل، که توسط مؤسسات اعتباری به بانک مرکزی اسپانیا ارائه می گردد مورد تایید و تکمیل قرار گرفته است. مدل مذکور به دنبال آن است که به ناظرین اجازه دهد تا آگاهی عمیق و به روز رسانی شده خود را از وضعیت و پیشرفت هر یک از مؤسسات تحت نظارت حاصل نمایند.

ویژگی دیگر مدل نظارتی بانک مرکزی اسپانیا آن است که علاوه بر فعالیت های نظارتی سنتی، در سال های اخیر با رویکرد نظارت مبتنی بر ریسک^۵ نیز تکمیل شده است. عدم کفایت مدل نظارت سنتی^۶ که مبتنی بر دانش منتهی از موقعیت حسابداری و مالی جاری و کنترل اداری تطبیق با مقررات می باشد، در مواجهه با یک سیستم بانکی پویا اثبات شده است. همچنین ضروری است تا تداوم حیات آتی مؤسسات مالی و پیشگیری از مشکلات بالقوه مورد ارزیابی قرار گیرد. فرآیند نظارتی باید پیشگیرانه بوده و حتی المقدور از بروز وضعیت های بحرانی در اکثر موارد جلوگیری نماید. به منظور نیل به این هدف، باید اطمینان حاصل شود که مؤسسات نه تنها

¹ Financial Institution

² Solvent

³ Article 7 of Law 13/1994 on the Autonomy of the Banco de España

⁴ solvency

⁵ Risk -Based Supervision Approach

⁶ Traditional Supervision Model

بایستی در انطباق با مقررات جاری باشند بلکه افزون بر آن از حاکمیت شرکتی^۷ خوب برخوردار بوده، ریسک‌های مترتبه را به نحو مناسبی مدیریت نموده و سرمایه‌ای متناسب با ریسک‌های مترتبه خود دارا باشند.

هدف اصلی فرآیند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا این است که دورنمای ریسک^۸ نظارتی هر موسسه را تعیین و به روز رسانی نموده و اقدامات اصلاحی را در مواقع ضروری اعمال نماید. دورنمای ریسک نظارتی در برگیرنده ارزیابی بانک مرکزی اسپانیا از احتمال اینکه یک موسسه اعتباری در آینده با مشکلاتی از حیث بی‌مایگی^۹، زیان و/یا نقدینگی مواجه خواهد شد، می‌باشد.

آنچه مسلم است دورنمای ریسک نظارتی نمی‌تواند صرفاً با استفاده از تحلیل مقادیر و نسبت‌های مالی موسسه تعیین شود. در تعیین دورنمای ریسک، تجزیه و تحلیل چگونگی اداره موسسه، سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک آنها نیز ضروری است. بنابراین ترکیبی از تجزیه و تحلیل کمی و ارزیابی‌های کیفی در تعیین دورنمای ریسک نظارتی الزامی می‌باشد.

بانک مرکزی اسپانیا در پیشبرد فعالیت‌های نظارتی خود، سؤالات متعددی را که مرتبط و موثر بر ثبات مالی می‌باشند مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. این امر شامل تجزیه و تحلیل‌های دوره‌ای از بخش‌های اقتصادی معین و ارزیابی منظم عملکرد ریسک اعتباری سیستم بانکی می‌شود. به هر حال، مدل نظارتی که در ادامه توضیح داده می‌شود صرفاً به تحلیل‌های خرد (micro) از ثبات هر موسسه اعتباری به صورت فردی می‌پردازد و بنابراین فعالیت‌های نظارتی مرتبط با ثبات مالی کلی (تحلیل‌های کلان - macro) را پوشش نمی‌دهد.

همچنین فرآیند نظارتی فوق بر بخشی از کارکردهای بانک مرکزی اسپانیا که در صدور/تعلیق مجوز دخیل بوده و عملیات نامناسب را محدود یا ممنوع می‌کند نیز موثر می‌باشد و این در حالی است که موضوع اخیرالذکر در این سند ارائه نشده است.

نظارت بانکی حتی المقدور بایستی مشکلات و وضعیت‌های بحرانی آتی موسسات را پیش‌بینی نموده و تاثیرات احتمالی آن را کاهش دهد. در مواقع مواجهه با مشکلات، چنین وضعیتی با استفاده از اقدامات مداخله‌ای خاص که در اختیار بانک مرکزی اسپانیا است جهت رفع مشکلات جدی بانک از حیث بی‌مایگی یا کمبود نقدینگی، التیام داده می‌شود. شایان ذکر است این سند هیچ رهنمودی در خصوص چگونگی بر عهده گرفتن اداره و کنترل^{۱۰} موسسات دارای مشکل ارائه نمی‌نماید. هر چند بر نظارت متداول که هدف آن پیشگیری از بروز اینگونه وضعیت‌های ناخوشایند بوده، تاکید می‌نماید.

⁷ Corporate Governance

⁸ Risk Profile

⁹ Insolvency

¹⁰ Take Over

۲- فرآیند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا:

۲-۱- اهداف فرآیند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا:

هدف از فرآیند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا آن است که اطلاعات و آگاهی خود را از موسسات تحت نظارت به روز نگه داشته و بر مبنای اطلاعات حاصله، دورنمای ریسک نظارتی هر موسسه را تعیین کرده تا عنداللزوم اقدامات مورد نیاز جهت بهبود و ارتقاء آن صورت پذیرد.

دورنمای ریسک به عنوان یک متغیر موثر بر قضاوت بانک مرکزی اسپانیا، احتمال اینکه یک موسسه اعتباری در آینده با مشکلاتی از حیث بی‌مایگی، زیان یا نقدینگی مواجه شود را در بر می‌گیرد. دورنمای ریسک، یک عنصر کلیدی در تعیین چارچوب نظارتی قابل اعمال برای هر موسسه اعتباری به شمار می‌رود به نحوی که دورنمای ریسک بالاتر منجر به نظارت شدیدتر بر موسسه اعتباری خواهد شد.

وظیفه تعیین دورنمای ریسک نظارتی در درجه اول متوجه رئیس گروه ناظر بر موسسه اعتباری همراه با بازرسین و سایر کارکنانی که مستقیماً در نظارت بر موسسه اعتباری مشارکت دارند، می‌باشد. در درجه دوم، متوجه مدیر اداره و مدیر کل (مدیر هماهنگ کننده) بوده که تایید نهایی را در خصوص ارزیابی دورنمای ریسک موسسات تحت نظارت خود اعمال می‌نمایند.

دورنمای ریسک هر موسسه به طور پیوسته به روزرسانی می‌شود. به منظور تحقق این امر از دانش و اطلاعاتی که از فعالیتهای متنوع نظارتی بدست می‌آید، استفاده می‌شود. مادامی که اقدامات نظارتی در خصوص یک موسسه اعمال می‌شود عنداللزوم، دورنمای ریسک نظارتی به روز رسانی و اصلاح می‌شود. دورنمای ریسک مبتنی بر ماتریس ریسک^{۱۱} و با استفاده از شاخص زیر ایجاد شده است:

دور نمای ریسک نظارتی	مفهوم
بالا	راهبرد سرمایه ای موسسه، وجوه مالکانه ^{۱۲} ، سود انباشته، حاکمیت شرکتی یا داخلی و سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک موسسه برای فعالیتهای و ریسک‌های مترتبه، کاملاً ناکافی است.
متوسط - بالا	راهبرد سرمایه ای موسسه، وجوه مالکانه، سود انباشته، حاکمیت شرکتی یا داخلی و سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک موسسه برای فعالیتهای و ریسک‌های مترتبه، ناکافی است.
متوسط - پائین	راهبرد سرمایه ای موسسه، وجوه مالکانه، سود انباشته، حاکمیت شرکتی یا داخلی و سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک موسسه برای فعالیتهای و ریسک‌های مترتبه، مناسب می‌باشد.
پائین	راهبرد سرمایه ای موسسه، وجوه مالکانه، سود انباشته، حاکمیت شرکتی یا داخلی و سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک موسسه برای فعالیتهای و ریسک‌های مترتبه، مناسب می‌باشد. علاوه بر آن ریسک‌های مترتبه موسسه (دورنمای ریسک ذاتی) پایین می‌باشد.

¹¹ Risk Matrix

¹² Own Funds

دورنمای ریسک نظارتی همراه با اهمیت سیستمی موسسه^{۱۳}، اولویت نظارتی موسسه^{۱۴} را تعیین می‌کند. این سطح اولویت از ۱ تا ۴ مطابق شکل زیر طبقه‌بندی شده است:

اولویت نظارتی	مفهوم
۱	اولویت حداکثری: تحت نظارت دائم، مشمول بازرسی حضوری دائم و فشرده. قابل اعمال برای موسسات سیستمی با اهمیت بالا یا موسساتی که دارای دورنمای ریسک نظارتی بالا می‌باشند.
۲	اولویت بالا: پایش خاص، مشمول بازرسی متناوب می‌باشد. قابل اعمال برای موسسات سیستمی یا موسساتی که دارای دورنمای ریسک نظارتی متوسط به بالا می‌باشند.
۳	اولویت عادی: قابل اعمال برای موسسات عادی که مشمول بازرسی تحت برنامه بازرسی عادی می‌باشند.
۴	اولویت پائین: قابل اعمال برای موسسات بدون هرگونه مشکل خاص و همچنین اندازه کوچک با سطح فعالیت کم، وضعیت به عنوان زیر مجموعه سایر موسسات که نیاز به بازرسی خاص نداشته و یا ممکن است بازرسی آنها با تناوب کمتر از آنچه در مورد موسسات عادی صورت می‌گیرد، انجام شود.

همانگونه که در جدول فوق مشهود است، ممکن است موسساتی با دورنمای ریسک نظارتی پائین وجود داشته باشند که به خاطر اهمیت سیستمی بالا به عنوان اولویت ۱ یا ۲ طبقه‌بندی شوند. موسساتی که دورنمای ریسک نظارتی بالایی دارند همیشه دارای اولویت ۱ هستند و موسساتی با دورنمای ریسک نظارتی متوسط-بالا حداقل حائز اولویت ۲ می‌شوند.

چارچوب نظارتی برای هر موسسه‌ای بر مبنای دورنمای ریسک نظارتی و اولویت بازرسی تخصیصی، ایجاد می‌شود. چارچوب نظارتی، اهداف نظارتی موسسه (شامل کاهش دورنمای ریسک نظارتی در جایی که لازم است)^{۱۵}، درجه شدت فرایند نظارت اعمال شده و تمرکز بر موضوعاتی که بایستی بیشتر مورد توجه قرار گیرند را تعیین می‌نماید. چارچوب نظارتی، امکان برنامه ریزی اقدامات سالیانه و وظایف خاصی که بایستی در ارتباط با هر موسسه انجام پذیرد را میسر می‌سازد.

به منظور ایجاد دورنمای ریسک نظارتی هر موسسه، بانک مرکزی اسپانیا رویکرد روش شناسی نظارتی مبتنی بر ریسک را که با نام اسپانیایی آن به نام SABER^{۱۶} مشهور بوده، ایجاد نموده است. این رویکرد از سال ۲۰۰۱ در بخش مدیریت کل نظارت بانک مرکزی اسپانیا آغاز شده است.

^{۱۳} به منظور تعیین اهمیت سیستمی هر موسسه (Institution's Systemic Importance) از قضاوت‌های ذهنی و سری‌های شاخص‌های کمی پایه استفاده می‌شود.

^{۱۴} Institution,s Supervisory Priority

^{۱۵} به عنوان مثال هدف نظارتی می‌تواند شامل ترکیبی از کاهش ریسک ذاتی خاص و افزایش نسبت پرمایگی باشد.

^{۱۶} Supervisión de la Actividad Bancaria Bajo el Enfoque Riesgo

بر مبنای اقدامات انجام شده تحت روش شناسی SABER، ماتریس ریسک هر موسسه با استفاده از اطلاعات حاصله از اقدامات نظارتی متنوع تکمیل می شود. ماتریس یاد شده، نتایج و امتیازات مربوط به هر موسسه را نمایش می دهد. این ماتریس به همراه دورنمای ریسک و گزارشات دورنمای نهادینه شده موسسه اعتباری، جنبه های کلیدی را به تفصیل تشریح می نماید.

اعداد مندرج در ماتریس ریسک برای یک دورنمای ریسک نظارتی متحدالشکل و ساختار یافته تعیین می گردد و ممکن است به واسطه پیامدهای ناشی از اقدامات نظارتی متنوع تغییر یافته یا به روز رسانی شود. نمونه ای از ماتریس ریسک برای یک موسسه فرضی در زیر ارائه شده است.^{۱۷}

ماتریس ریسک

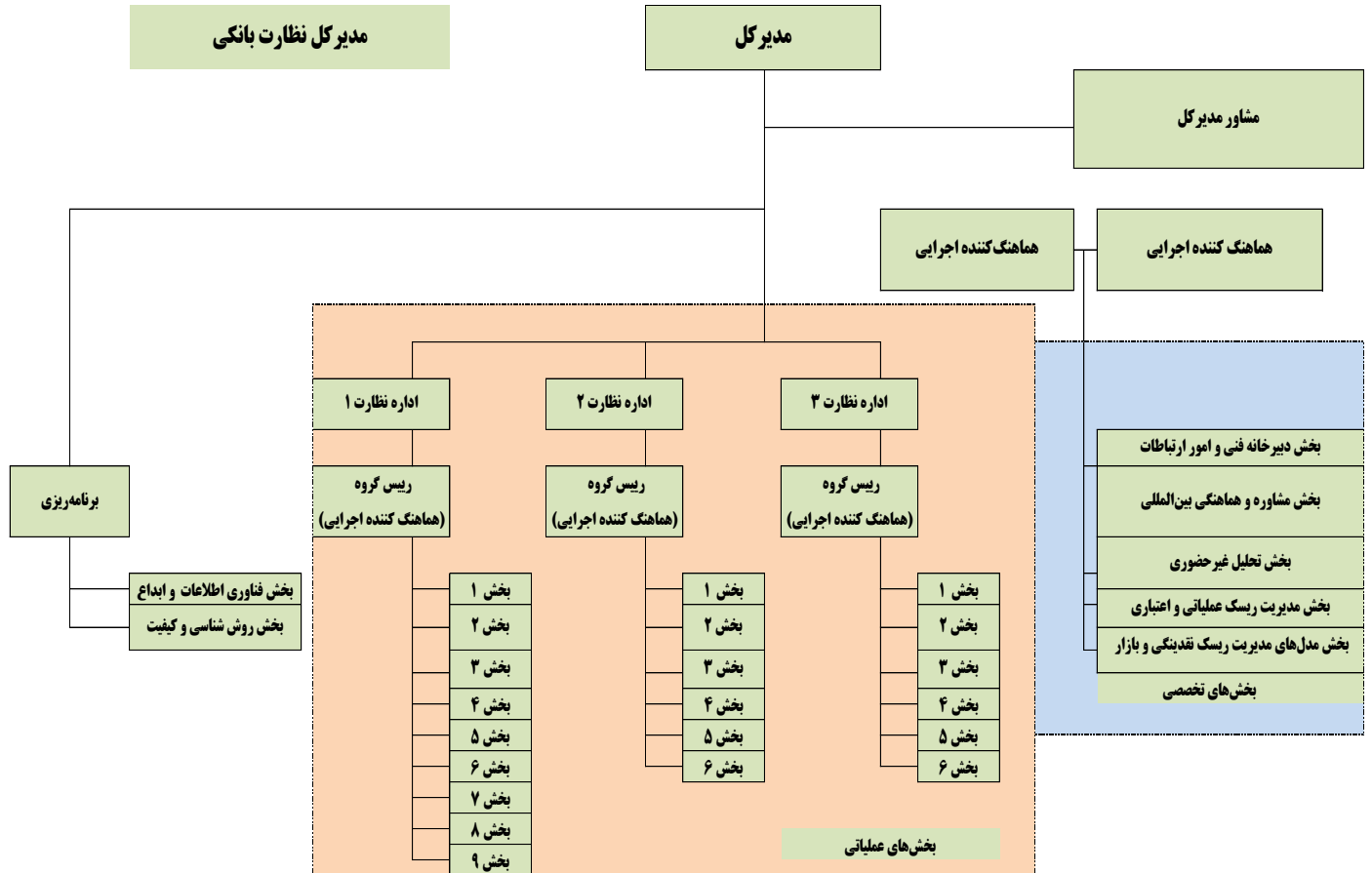
موسسات مالی

ریسک های باقیمانده / روند	کنترل و مدیریت ریسک	حاکمیت داخلی	ریسک ذاتی / روند	نوع ریسک
کم / در حال افزایش (۳)	قابل قبول (۲)	خوب (۲۳)	کم / در حال افزایش (۱)	اعتباری
متوسط - کم	ناکارا		کم	تمرکز اعتباری
متوسط - کم	خوب		متوسط - کم	اوراق بهادار مالکانه
متوسط - کم / ثابت (۶)	ناکارا (۵)		کم / ثابت (۴)	بازار
متوسط - زیاد / ثابت (۹)	بهبود پذیر (۸)		متوسط - کم / ثابت (۷)	ریسک ارزی اقلام بالای در ترازنامه
متوسط - کم / در حال افزایش (۱۲)	بهبود پذیر (۱۱)		کم / در حال افزایش (۱۰)	عملیاتی
کم / ثابت (۱۵)	خوب (۱۴)		کم / ثابت (۱۳)	نقدشوندگی
متوسط - زیاد / در حال کاهش (۱۸)	ناکارا (۱۷)		متوسط - کم / در حال کاهش (۱۶)	ریسک نرخ بهره در دفتر بانکی
کم / ثابت (۲۱)	قابل قبول (۲۰)		کم / ثابت (۱۹)	سایر ریسک ها
متوسط	خوب		متوسط - کم	تجاری
کم	قابل قبول		کم	شهرت (خوش نامی)
متوسط - کم / در حال افزایش (۲۵)	بهبود پذیر (۲۴)		کم / در حال افزایش (۲۲)	مجموع موزون ریسک ها و کنترل ها
خوب (۲۶)			حاکمیت شرکتی	
متوسط - کم / در حال افزایش (۲۷)			دورنمای ریسک موسسه	
قابل قبول / ثابت (۲۸)			ارزبایی پرمایگی	
متوسط - کم / در حال افزایش (۲۹)			دورنمای ریسک نظارتی	
			بلی	موسسه سیستمی
			۲	اولویت نظارتی

^{۱۷} ماتریس کاهش برای موسسات ساده بکار می رود.

۲-۲- ساختار سازمانی نظارت بانکی در بانک مرکزی اسپانیا:

نمودار سازمانی مدیریت کل نظارت بر بانکها به صورت زیر است:

ادارات و بخشهای عملیاتی:

عملیات تجزیه و تحلیل، پایش و بازرسی موسسات، بین سه اداره نظارتی موجود تقسیم شده است: اداره نظارت ۱ برای بانک‌های پس‌انداز و تعاونی‌های اعتباری^{۱۸}، اداره نظارت ۲ برای دو گروه اصلی بانکی اسپانیا^{۱۹} و اداره نظارت ۳ برای سایر موسسات اعتباری.

^{۱۸} به منظور ارتقاء کارایی و اثر بخشی منابع در اختیار، در تاریخ ۱۴ آوریل ۲۰۱۰ نظارت بر تعاونی‌های اعتباری به اداره نظارت ۳ واگذار شد و کارکرد های بخش ایالات متحده و آمریکای لاتین به بخش مشاوره و هماهنگی های بین المللی و همچنین اداره نظارت ۳ واگذار شد.

^{۱۹} Two Major Spanish Banking Groups

هر یک از این ادارات شامل یک سری بخش‌های عملیاتی هستند که به وسیله رئیس گروه که به طور مستقیم مسوول بازرسی و پایش موسسات تحت نظارت خود است، هدایت می‌شوند. بخش‌های مذکور متشکل از بازرسین بانکی با معلومات عمومی^{۲۰} است که باید بینش و دانش کلی از موسسه داشته باشند. بخش‌های عملیاتی در اجرای موثر اقدامات خود از کارکنان واحدهای تخصصی، پشتیبانی تخصصی دریافت می‌کنند (به پاراگراف بعدی رجوع شود) و عنداللزوم (بسته به نوع موسسات درگیر) می‌توانند از خدمات متخصصین حوزه‌های دیگر نیز استفاده کنند (به طور مثال حسابرسان فناوری اطلاعات^{۲۱}).

برای هر یک از این بخش‌ها، یک سری از موسسات اعتباری تعیین می‌گردد که فعالیت‌هایی از قبیل تجزیه و تحلیل و پایش غیر حضوری^{۲۲}، بازرسی حضوری^{۲۳} و گفتگو و تماس مستقیم با مدیران آنها را به عهده می‌گیرند. در نتیجه، انجام تجزیه و تحلیل و پایش غیر حضوری و بازرسی‌ها که بصورت مشترک بوسیله یک گروه از کارکنان انجام می‌شود، فرآیند نظارت مستمر را تقویت می‌نماید. به طور مثال می‌توان به اطلاعات به روز رسانی شده هر موسسه و گروه بانکی اشاره نمود.

بخش‌های پشتیبانی و سنجش ارزش^{۲۴}:

مدیریت کل نظارت بر بانکها، همچنین دارای گروه‌های پشتیبانی و سنجشی بوده که کارکرد آنها ارائه پشتیبانی تخصصی به بخش‌های عملیاتی در محدوده‌های مشخص می‌باشد. در این ارتباط، وظایف خاص مهارتی از قبیل آن مواردی که توسط دبیرخانه‌های فنی و بخش‌های ارتباطات، بخش هماهنگی و مشاوره بین‌المللی، بخش تجزیه و تحلیل نظارت غیر حضوری (GAD)، بخش مدل‌های مدیریت ریسک عملیاتی و اعتباری و بخش مراقبت و مدل‌های مدیریت ریسک نقدینگی و بازار انجام می‌گردد، می‌باشد. تمامی این بخش‌ها به مدیریت کل نظارت بر بانکها گزارش می‌دهند.

این بخش‌ها در انجام وظایف بازرسی با استفاده از اقداماتی مانند تجزیه و تحلیل و پایش و همچنین مشارکت مستقیم توانان در بازرسی‌ها به همراه بخش‌های عملیاتی، همکاری می‌کنند.

^{۲۰} به منظور استخدام در مدیریت کل نظارت بر بانکهای بانک اسپانیا، کارکنان بایستی بدو آزمون ورودی رقابتی را با توجه به دوره آموزشی بگذرانند. حفظ شان و منزلت حرفه‌ای باعث می‌گردد که مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها از گروهی از کارکنان ثابت و با درجه کیفی بالا تشکیل گردد. کیفیت این گروه از ویژگی‌های حایز اهمیت مدل نظارتی بانک اسپانیا محسوب می‌گردد.

^{۲۱} IT Auditors

^{۲۲} Off-Site Monitoring And Analysis

^{۲۳} Inspection Visits

^{۲۴} Transversal

۲-۳- انواع اقدامات نظارتی:

بانک مرکزی اسپانیا به عنوان بخشی از فرآیند نظارتی مستمر، ۳ نوع اقدامات نظارتی را اعمال می نماید:

- تجزیه و تحلیل و پایش غیر حضوری
- بازرسی حضوری
- پایش مستمر حضوری^{۲۵} (نظارت مستمر حضوری)

این اقدامات ناظران را قادر می سازد تا دانش، اطلاعات و دیدگاههای خود را در ارتباط با هر موسسه تحت نظارت، به روز رسانی نمایند. ضمناً، اقدامات نظارتی، امکان به روز رسانی دورنمای ریسک موسسات را میسر نموده و موجب آگاهی از نقاط قوت و ضعف موسسه می شود، مشکلات بالقوه را پایش بینی نموده، سیاستهای کنترل و مدیریت ریسک و حاکمیت شرکتی و پرمایگی موسسه را ارزیابی می نماید، همچنین محدوده‌هایی را که به اقدامات نظارتی بیشتری نیاز دارند آشکار می نماید.

بازرسی های حضوری و پایش های مستمر حضوری، ابزارهای اساسی و قدرتمند اقدامات نظارتی و بازرگری محسوب می شوند، به نحوی که آنها اطلاعات و بینش بهتری را در خصوص موسسه از طریق تماس نزدیک و مستقیم با افراد مسوول در مدیریت موسسه و همچنین بررسی متقابل اطلاعات مستقیم دریافتی، امکان پذیر می نمایند.

بر مبنای چنین دانش و دیدگاهی، عنداللزوم، اقدامات اصلاحی مناسب، شامل کاهش دورنمای ریسک موسسه صورت می پذیرد. به عنوان نتیجه اقدامات نظارتی می توان اظهار داشت که دورنمای ریسک هر موسسه می تواند در صورت نیاز و در چارچوب نظارتی آن اصلاح و تغییر یابد. بانک مرکزی اسپانیا در این راستا طی نامه‌ای الزامات و توصیه‌های خود را برای موسسات ارسال می نماید^{۲۶}. رهنمودها و الزامات ارسالی به موسسات، نه تنها صرفاً در ارتباط با نقاط ضعف مشاهده شده در تطبیق مقررات می باشند، بلکه در زمینه نقاط ضعف در حاکمیت شرکتی، مدیریت و کنترل‌های داخلی نیز می باشند.

به عنوان یک برآورد کلی، تقریباً ۲۵ درصد از منابع انسانی بخش نظارت (به عنوان درصدی از ساعات کاری پرسنل نظارت بانکی) به تجزیه و تحلیل و پایش غیر حضوری، ۳۰ درصد به بازرسی های حضوری، ۳۰ درصد به پایش مستمر حضوری، ۱۵ درصد به کارکردهای پشتیبانی و وظایفی از قبیل مشاوره و هماهنگی، طراحی و توسعه کارکردهای نظارتی، همکاری های بین المللی و مشاوره به مدیریت ارشد بانک مرکزی اسپانیا تخصیص می یابد.

²⁵ On – Site Continuous Monitoring

²⁶ انجام این کار (ارسال نامه) نافی اختیارات قانونی بانک مرکزی اسپانیا برای اعمال محدودیت در عملیات موسسات، اقدامات قانونی بر علیه موسسه و مدیران ذیربط، تصویب برنامه بازسازی موسسه و یا در موارد استثنایی؛ در اختیار گرفتن اداره موسسه، تغییر هیأت‌مدیره موسسه و تغییر ساختار موسسه نمی‌باشد.

تجزیه و تحلیل و پایش غیر حضوری:

هرموسسه اعتباری به وسیله گروه بازرسی تعیین شده که مسئول بروز رسانی اطلاعات موسسه با استفاده از ابزارهای پایش و تحلیل اطلاعات در اختیاری باشد، کنترل شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد. منبع اصلی اطلاعات برای تحلیل و پایش غیر حضوری، گزارشات محرمانه حسابداری و گزارشات وجوه مالکانه است که بانک مرکزی اسپانیا به صورت دوره‌ای دریافت می کند، سایر صورت‌های مالی دوره‌ای از قبیل گزارشات سامانه ثبت اعتباری مرکزی^{۲۷} و صورت‌های مالی سهامداران می باشد. این گزارشات و صورت‌های مالی دوره‌ای با اطلاعات بیشتری که در صورت نیاز و به صورت موردی درخواست می شود، تکمیل می گردد (به طور مثال اطلاعاتی که توسط موسسات برای مدیریت داخلی خود تهیه می نمایند).^{۲۸}

به عنوان بخشی از پایش، اقدامات مهم دوره ای از قبیل ارزیابی و بازنگری صورت‌های مالی ارائه شده توسط موسسات، بازنگری و ارزیابی گزارشات دوره‌ای وجوه مالکانه، بازنگری دوره ای ریسک نقدینگی و ریسک اعتباری، بازنگری سالیانه گزارشات حسابرسی مستقل و بازنگری سالیانه گزارشات داخلی ارزیابی کفایت سرمایه موسسه انجام می پذیرد. همچنین اقدامات مهم و ویژه ای از قبیل پایش ریسک‌های معین و پایش تطبیق با مقررات توصیه ای یا احتیاطی توسط بانک مرکزی اسپانیا نیز انجام خواهد شد.

به عنوان نتیجه تحلیل و پایش غیر حضوری، عنداللزوم ماتریس ریسک موسسه و همچنین در صورت نیاز، دورنمای ریسک نظارتی به روزرسانی و اصلاح می شود. اگر ضرورت ایجاب کند تماس مستقیم با مدیران موسسه یا انجام بازرسی سرزده^{۲۹} نیز از موسسه در دستور کار قرار خواهد گرفت.

بازرسی حضوری:

نظام پایش مشروحه در فوق به وسیله برنامه فشرده بازرسی که امکان بررسی مستقیم اطلاعات و نمودارهای ارائه شده به بانک مرکزی اسپانیا را میسر می سازد، تقویت و تکمیل می گردد. همچنین بازرسی‌های حضوری، آگاهی بیشتر از مدیریت ریسک و اقدامات ارزش گذاری دارائی ها توسط موسسه، بررسی درجه تطبیق با مقررات و ارزیابی کلیه جنبه های کیفی (سیاست‌ها، ساختار سازمانی، مدیریت، کنترل) که بر وضعیت اعتباری موسسه تاثیرگذار خواهد بود را امکان پذیر می سازد.

بازرسی های حضوری به دو طبقه کلی دسته بندی می شوند: جامع^{۳۰} (دوره ای) و بخشی^{۳۱} (موردی).

²⁷ Central Credit Register

²⁸ الزامات خاص و دوره ای چگونگی ارایه اطلاعات که توسط بانک مرکزی اسپانیا به موسسات داده می شود، بر ارایه اطلاعات مشروح و با جزئیات کامل تاکید داشته و این یک مشخصه مهم مدل نظارتی آنها می باشد به طوری که اطلاعات به روز و عمیقی از موسسات را فراهم می نماید.

²⁹ Unscheduled Inspection

³⁰ Comprehensive

بازرسی های جامع، بازرسی‌هایی هستند که در آن ارزیابی کاملی از تمامی جنبه های مرتبط موسسه انجام می‌شود.

بازرسی های بخشی (موردی) بازرسی‌هایی هستند که دامنه آنها محدودتر بوده و صرفاً یک یا چند جنبه مشخص را در موسسه ارزیابی می‌کنند. هدف بازرسی‌های موردی معمولاً بازنگری محدوده‌های خاص (برای مثال پورتفوی اعتباری، اداره خزانه‌داری، مراقبت و نگهداری و غیره) یا به منظور ارزیابی جنبه‌ها یا موضوعات خاص به عنوان نمونه (درجه تطبیق با الزامات ابلاغی بانک مرکزی اسپانیا، موضوعات حائز اهمیت در ارتباط با پایان سال و غیره) می باشد.

برخی مواقع، بازرسی های موردی به صورت همزمان و به موازات یکدیگر برای گروهی از موسسات به منظور ارزیابی جنبه های خاصی از هر یک از آنها (مانند ضوابط و مقررات مربوط با مشتریان) انجام می گردد. معمولاً دوره زمانی و نوع بازرسی حضوری در ارتباط با برنامه اقدامات نظارتی سالیانه انجام می پذیرد، هرچند بازرسی های سرزده در مواقع مورد نیاز انجام خواهد شد.

پایش مستمر حضوری

اندازه و پیچیدگی دو گروه اصلی بانکی اسپانیایی مبین آن است که نظارت مناسب صرفاً با بکار بردن دو نوع اقدام پیش گفته، بسیار مشکل است.

در حقیقت اهمیت سیستمی این گروه های بانکی همراه با پویایی و انعطاف پذیری آنها و حضور حائز اهمیت آنها در عرصه های بین المللی محرز بوده و مستلزم تقاضای مستمر و با اهمیت برای ارائه اطلاعات توسط نظارت بانکی می باشد چراکه به روز رسانی مکفی اطلاعات این موسسات صرفاً از طریق گزارشات دوره ای محرمانه ارسالی به بانک مرکزی اسپانیا مقدور نمی باشد. افزون بر آن، افزایش پیچیدگی سیستم مدیریت این گروه موجب می گردد که آنها ملزم گردند، اطلاعات مربوط به تصمیم گیری و کنترل ریسک را بهبود بخشند و در نتیجه این گونه اطلاعات مدیریتی برای امر نظارت آنها بسیار مفید خواهد بود.

در این راستا؛ پایش مستمر حضوری با استقرار گروه های بازرسی دائمی در درون این موسسات ایجاد شده است که چنین پایشی منتج به تهیه اطلاعات بهتر و سریعتر جهت افزایش آگاهی از اینکه این موسسات چگونه فعالیت می نمایند، خواهد شد. همچنین موجب پیش بینی بهتری در ارتباط با تطبیق اقدامات نظارتی در صورت مواجه شدن با مشکلات بالقوه شده و جریان تبادل سریع اطلاعات را هموار می نماید.

پایش مستمر حضوری، گروه بانکی را به عنوان یک مجموعه کلی (شامل شرکت مادر و زیر مجموعه های مرتبط آن در خارج از کشور) در نظر گرفته و بنابراین عمده اطلاعات لازم جهت اتخاذ تصمیمات نظارتی شامل مجوزهای اداری را فراهم می نماید.

³¹ Partial

پایه و اساس پایش مستمر حضوری شامل تجزیه و تحلیل و ارزیابی می باشد لیکن این امر با بررسی و اقدامات کنترلی متقابل؛ مادامی که بررسی های بیشتر در خصوص موضوعات یا ریسک های خاص ضروری باشد، تکمیل می گردد. به عنوان بخشی از پایش مستمر حضوری، اقدامات زیر صورت می گیرد:

- پایش مالی (سودآوری، گردش مالی و پرمایگی)
- پایش ریسک (اعتباری، نرخ بهره ساختاری، نرخ ارز، نقدینگی، بازار، عملیاتی، فناوری اطلاعات، تطبیق با مقررات و شهرت)
- پایش محدوده های تجاری و شعب مهم
- بازرسی داخلی (دامنه، کیفیت و اثربخشی)
- حاکمیت شرکتی

اما برای نظارت مناسب این گروه های بانکی؛ ضروری است که پایش مستمر حضوری با ارزیابی های خاص عمیق تر و با جزئیات کامل در دامنه ای محدود، به طور همزمان اجرایی گردد. در این راستا، پایش مستمر حضوری با بازرسی های حضوری سنتی که همراه با دانش عمیق از موضوعات خاص می باشد، تکمیل گردیده است. با توجه به اهمیت روز افزون فعالیت های بین المللی، بازرسی های مربوط به این فعالیتها قابل ملاحظه هستند. این شکل از اقدام نظارتی (پایش مستمر حضوری) که بدواً برای برطرف کردن نیازهای نظارتی دو گروه اصلی بانکی اسپانیایی بوجود آمد، تدریجاً برای دیگر موسساتی که در سالهای اخیر به طور قابل ملاحظه ای از نظر اندازه و پیچیدگی رشد کرده اند، نیز بکار می رود.

۲-۴- ابزار های IT و روش شناسی نظارت بانک مرکزی اسپانیا

بانک مرکزی اسپانیا یک سری ابزار را ایجاد نموده که اقدامات نظارتی خود را تسهیل و تقویت می کند. مهمترین این ابزارها که همزمان به عنوان ابزارهای تجزیه و تحلیل به شمار رفته و نقش یکپارچگی و هدایت اقدامات نظارتی را بر عهده دارند، در زیر توضیح داده شده است.

سیستم تحلیل داده ها (SAD)^{۳۲}؛ سیستم تحلیل داده ها، انجام همفکری در خصوص اطلاعات مالی که بانک مرکزی اسپانیا از موسسات اعتباری دریافت می کند و برای تهیه گزارشات استاندارد و سفارشی بر پایه این اطلاعات بکار می رود را امکان پذیر می سازد. ضمناً اطلاعات استخراج شده از سیستم تحلیل داده ها برای موارد زیر در نظر گرفته می شود:

تحلیل ساختار ترازنامه، صورت سود و زیان در سطوح فردی و جمعی با درجه اهمیت تفکیک شده

³² Data Analysis System

ایجاد شاخص‌های مالی (نسبت‌ها) به منظور ارزیابی نقاط قوت و ضعف موسسه، روند حجم مالی گوناگون در طول زمان و ایجاد گروه‌های همگن برای مقایسه حجم و شاخص‌های مالی موسسات گوناگون. این سیستم انتقال سریع اطلاعات بر روی کامپیوترهای شخصی تجهیز شده به نحوی که کاربران را قادر می‌سازد تا به آسانی با آن کار کنند.

سیستم پردازش سامانه ثبت اعتباری مرکزی (CCR)^{۳۳}؛ با استفاده از این ابزار IT، گزارشات بر مبنای داده‌هایی که موسسات اعتباری در ارتباط با تسهیلات اعطایی به اشخاص، به سامانه ثبت اعتباری مرکزی ارسال می‌نمایند، تهیه می‌گردد. این گزارشات استحصال اطلاعات در خصوص ریسک را از طریق تسهیلات گیرندگان فردی، گروه‌های اقتصادی، اقدامات بخشی و غیره ممکن ساخته و همچنین امکان مقایسه بین موسسات متفاوت را میسر می‌سازد.

سایر ابزارهای تحلیلی IT^{۳۴}؛ شامل ابزار خزانه داری می‌باشد که امکان ارزیابی اداره خزانه داری موسسات برای بررسی محدوده خزانه داری، عملیات سپرده‌گیری و امانات و درجه تطبیق سررسید را میسر می‌سازد. سامانه اطلاعات تسهیلات گیرندگان (SIA)^{۳۵}؛ این واحد، وضعیت مالی و اقتصادی تسهیلات گیرندگانی را (بر مبنای فردی یا جمعی) که بیشترین تسهیلات را در سامانه اعتباری دارند، تجزیه و تحلیل نموده و رتبه‌بندی آنها را منحصراً برای کاربرد داخلی در نظارت بانکی پیشنهاد می‌نماید. هدف اصلی، اجتناب از انجام وظایف تکراری در ارزیابی تسهیلات گیرندگان در خلال بازرسی‌های حضور بوده که موجب می‌شود بازنگری حضوری از حیث ریسک‌های مترتبه، بر تجزیه و تحلیل اینکه چگونه تسهیلات اعطا شده و وضعیت‌های خاص آن‌ها چگونه بوده، در موسسه تحت نظارت متمرکز شوند. ضمن آن که سامانه اطلاعات تسهیلات گیرندگان برای مطالعات بخشی دوره‌ای نیز کاربرد دارد.

سامانه مدیریت نظارتی یکپارچه (SIGAS)^{۳۶}؛ این سامانه IT برای مدیریت شماری از فرایندهای نظارت بانکی شامل بازرسی‌ها، دانش و پایش موسسات، مجوزدهی، ثبت رسمی، مدیریت خدمات IT و روش‌شناسی و کیفیت، مورد استفاده قرار می‌گیرد. سامانه مذکور به عنوان پشتیبان برای گردش کارها محسوب شده و دسترسی به سایر ابزارهای روش‌شناسی و IT را مقدور می‌سازد و همچنین اطلاعات حاصله از این ابزارها را تجمیع می‌نماید و کلیه اطلاعات کمی و کیفی حاصل از اقدامات نظارتی گوناگون را به طور سازگار و منطبق از طریق یکپارچگی با ابزارهای مدیریت مستندسازی شرکتی^{۳۷}، ذخیره‌سازی می‌نماید.

³³ Central Credit Register Processing System

³⁴ Other Analytical IT Tools

³⁵ System of Information On Borrowers

³⁶ Integrated Supervisory Management System

³⁷ Corporate Documentation Management Tools

فایل الکترونیکی^{۳۸}؛ هدف از این برنامه کاربردی IT، تسهیل ارزیابی ریسک اعتباری در بازرسی‌های حضوری می باشد. این ابزار، یکپارچگی اقداماتی مانند میزان وام را به ازای هر تسهیلات گیرنده و هر گروه اقتصادی (در موسسه و نظام بانکی)، جمع بندی نمونه های ریسک اعتباری و انتخاب تسهیلات گیرندگان، تحلیل آماری پرتفوی وام، بازنگری صورت های سامانه ثبت اعتباری مرکزی و به روز رسانی ریسک تحلیل شده در حین بازرسی حضوری را میسر می سازد. همچنین به عنوان ابزار کمکی در استنتاج سرمایه‌گذاری اعتباری محسوب شده و به عنوان ابزاری جهت تسهیل تحلیل سیاستهای اعطای تسهیلات و پایش وام ها بکار می رود.

۳- اقدامات فرایند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا

فرایند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا شامل چهار فعالیت می باشد:

- بازنگری حسابداری، ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها
- تجزیه و تحلیل مالی و اقتصادی
- بازنگری تطبیق با مقررات کلی
- بازنگری و ارزیابی ریسک‌ها و پرمایگی

۳-۱- بازنگری حسابداری و ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها

این فعالیت، مبنای فعالیت فرایند نظارتی بانک مرکزی اسپانیا به شمار می‌رود؛ چرا که سایر فعالیت‌ها (شامل تحلیل مالی و اقتصادی، بررسی تطبیق با مقررات کلی و بازنگری و ارزیابی ریسک‌ها و پرمایگی هر موسسه) صرفاً زمانی اجرا می‌شود که اطمینان حاصل شود که ثبت‌های حسابداری، تصویری صحیح و منصفانه از شرایط واقعی موسسات ارائه می‌دهند. بدون وجود چنین اطمینانی، انجام سایر فعالیت‌ها، بیهوده خواهد بود. بنابراین بازنگری حسابداری یک فعالیت کاملاً حیاتی برای شناسایی وضعیت ریسک هر موسسه محسوب می‌گردد.^{۳۹}

صورت‌های مالی قابل اتکا، نیازمند شناسایی به موقع تمام مبادلات و ارزیابی صحیح از عناصر مختلف تشکیل دهنده ترازنامه هستند. بانک مرکزی اسپانیا، منابع (مالی و انسانی) حائز اهمیت را برای بازنگری حسابداری و به تبع آن ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها و همچنین تجزیه و تحلیل کفایت ذخایر اختصاص می‌دهد. این وظیفه اصولاً در بازرسی‌های حضوری انجام شده و همچنین از طریق پایش غیر حضوری نیز انجام می‌پذیرد.

³⁸ Electronic File

³⁹ لازم به ذکر است که در اتحادیه اروپا، بانک مرکزی اسپانیا، مقام سیاست‌گذار در حوزه حسابداری است.

اگرچه بانک مرکزی اسپانیا در انجام بازننگری های حسابداری از بازننگری های حسابداری داخلی خود موسسات توسط حسابرسان داخلی و در تکمیل آن بررسی های حسابرسان مستقل (بازنگری صورتهای مالی و گزارش های سالانه) استفاده می نماید، اما از ابزارهای خاص خود نیز برای تصدیق میزان انطباق صورتهای مالی با استانداردهای حسابداری استفاده می نماید.^{۴۰}

مدیریت ارشد موسسات، مسئولیت حصول اطمینان از اینکه صورتهای مالی در هر زمان، وضعیت صحیح آنها را منعکس نموده را بر عهده دارند به نحوی که این صورتهای مالی در انطباق با قوانین و مقررات جاری حسابداری تدوین شده و در هر زمانی نشان دهنده وضعیت واقعی موسسه باشند. همچنین مدیریت ارشد موسسات، مسئول اجرای فرایندهایی برای نگهداری و حفظ اسناد و مدارک پشتیبان صورتهای مالی بوده و بایستی اطمینان حاصل نمایند که حسابرسان مستقل که به بررسی حساب های سالانه می پردازند، دسترسی کامل به کلیه اطلاعات مرتبط داشته باشند به نحوی که آنها را قادر سازد تا نظرات صحیح و درست ارائه نمایند.

نتایج حاصل از بازننگری های حسابداری، در بخش هایی از ماتریس ریسک که مربوط به حاکمیت داخلی^{۴۱} (سلول ۲۳ ماتریس، رجوع کنید به بخش ۴ و پیوست ۲) و مدیریت ریسک و کنترل (سلول های ۲، ۵، ۸، ۱۱، ۱۴، ۱۷ و ۲۰) می باشد، ارائه گردیده است. به عنوان نمونه، اگر سیاست های مدیریت ارشد، حصول اطمینان کافی را از کیفیت حسابداری امکان پذیر نمی سازد، عدد حاکمیت داخلی منفی خواهد بود (سلول ۲۳)؛ چنانچه نتایج حاصل از بازننگری های حسابداری حاکی از سطح ذخیره گیری ناکافی باشد، عدد کنترل و مدیریت ریسک اعتباری کاهش خواهد یافت (سلول ۲)؛ اگر چنین استنتاج شود که ارزش گذاری دارایی در پرتفوی تجاری موسسه ناکافی است، عدد کنترل و مدیریت ریسک بازار بدتر خواهد شد (سلول ۵).

^{۴۰} در این رابطه، یکی از وظایف مشخص بانک مرکزی اسپانیا کنترل آن است که اقلام متشکله دارایی ها و بدهی های گوناگون با فرض داشتن ارزش ذاتی این اقلام در تعادل باشد.

^{۴۱} Internal Governance

۳-۲- تجزیه و تحلیل مالی و اقتصادی

نقاط قوت یک موسسه اعتباری بر مبنای ساختار مناسب دارایی-بدهی، خالص در آمد بهره ای کافی^{۴۲}، هزینه های کارآمد و کاهش ارزش واقع بینانه^{۴۳} استوار است (کاهش ارزش یک دارایی که در مقایسه با ارزش واقعی بازار آن بیشتر از ارزش واقعی، ارزش گذاری شده است) که در آمد بالای قابل اتکا و پرمایگی مناسبی را فراهم می آورد.

خط مقدم دفاعی یک موسسه در مواجهه با احتمال یک رخداد ناخوشایند، سودهای قابل اتکایی می باشد که آن را قادر می سازد تا زیان های فراروی را بدون تاثیر بر پرمایگی آن موسسه جذب نماید. بدون وجود این سودهای قابل اتکا، هیچ سپر و ضربه گیر سرمایه ای نمی تواند حیات موسسه را در میان مدت و بلندمدت تضمین نماید.

بانک مرکزی اسپانیا در بازنگری و ارزیابی وضعیت اقتصادی و مالی موسسات، از اطلاعات مندرج در گزارشات محرمانه فصلی ارائه شده توسط موسسات استفاده می نماید. این اطلاعات در سطوح فردی و تلفیقی (گروهی) دریافت می شوند؛ چراکه در مواردی که با گروهی از موسسات اعتباری سروکار داریم، تحلیل مالی و اقتصادی بدون وجود اطلاعات تلفیقی ممکن نیست. علاوه بر آن، این اطلاعات تلفیقی در صورت لزوم با اطلاعات مدیریتی ارائه شده توسط خود موسسات تکمیل می گردند.

بانک مرکزی اسپانیا، ابزارهایی برای تجزیه و تحلیل این اطلاعات ایجاد نموده است. این ابزارها با سیستم تحلیل داده های مدیریت کل نظارت بانکی که حاوی اطلاعات مالی جامعی از موسسات به صورت سری های زمانی بسیار دقیق مربوط به ۳۰ سال گذشته است، جمع می گردد. بانک مرکزی اسپانیا با استفاده از این اطلاعات، طیف وسیعی از گزارش ها و نسبت ها را تهیه می نماید که امکان ارزیابی موقعیت مالی گروه ها و موسسات مختلف و همچنین کلیت سیستم مالی را فراهم می کند.

کیفیت نتایج این ابزارهای تحلیلی، بستگی به کیفیت اطلاعات دریافت شده از موسسات دارد. در این راستا، بانک مرکزی اسپانیا به صورت دوره ای اطلاعات مالی دریافتی از موسسات را در بازرسی های حضوری، مورد راستی آزمایی قرار می دهد.

نتایج تجزیه و تحلیل مالی و اقتصادی در ستون های مربوط به ریسک ذاتی در ماتریس ریسک (سلول های ۱، ۴، ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۶ و ۱۹) وارد می شود. به عنوان مثال، ذخایر ناکافی در مورد بدهی های بد، ریسک اعتباری ذاتی

⁴² Sufficient Net Interest Income

⁴³ Efficient Costs and Realistic Write - Downs

موسسه را افزایش می‌دهد (سلول ۱)؛ ساختار دارایی-بدهی ناکافی، ریسک نقدینگی ذاتی (سلول ۱۳) را افزایش می‌دهد؛ خالص درآمد بهره ای ناکافی و به تبع آن عدم توانایی در استحصال سود های قابل اتکاء آتی در بخش ریسک تجاری قرار می‌گیرد، که به عنوان بخشی از سایر ریسک‌ها در سلول شماره ۱۹ در ریسک ذاتی مورد ارزیابی واقع می‌شود.

تجزیه و تحلیل مالی و اقتصادی موسسات در مقاطع فصلی از طریق پایش غیرحضورى انجام می‌پذیرد.^{۴۴} برای انجام این بازنگری و ارزیابی، عنداللزوم ارایه اطلاعات بیشتری از موسسات اعتباری درخواست می‌شود.

۳-۳- بازنگری تطبیق مقرراتی

قوانین موضوعه برای فعالیت موسسات مالی شامل دستور العمل های اتحادیه اروپا^{۴۵}، قوانین اسپانیا^{۴۶}، بخشنامه های بانک مرکزی اسپانیا، دستورالعمل‌ها و رهنمودهای ابلاغی بانک مرکزی اسپانیا و نهاد های نظارتی بین المللی به ویژه کمیته ناظران بانکی اروپا (CEBS)^{۴۷} و کمیته نظارت بانکی بال (BCBS)^{۴۸} می‌باشند. موسسات اعتباری همچنین از کنوانسیون های بازار^{۴۹} و رهنمودهای ارائه شده توسط شبکه بانکی در خصوص شیوه‌های مطلوب عملیات بانکی، که مقررات گسترده و با جزئیات بیشتری را برای یکپارچگی یا رعایت اصول اخلاقی وضع می‌کنند، نیز پیروی می‌نمایند.

موسسات اعتباری عمدتاً نهادهای دارای نسبت اهرمی بالا هستند که در کوتاه مدت، وجوه سپرده گذاران را جذب نموده و آن را در قالب تسهیلات بلندمدت اعطا می‌نمایند. فعالیت این موسسات، مستلزم وجود اعتماد عمومی سپرده‌گذاران به عنوان مهمترین سرمایه آنها می‌باشد؛ چراکه در صورت هجوم سپرده گذاران و به تبع آن برداشت گسترده سپرده‌ها از این موسسات، حتی با دارا بودن نسبت پرمایگی مطلوب، تداوم فعالیت آنها با مخاطره مواجه می‌شود. کوتاهی و قصور موسسه اعتباری در تطبیق با مقررات خاص (مانند قوانین مربوط به مبارزه با پول‌شویی و شناسایی مشتریان) درعین غیر قانونی بودن، باعث خدشه دار شدن شهرت آنها شده و موجبات بی اعتمادی سپرده‌گذاران را فراهم می‌نماید و به تبع آن حیات آتی آنها را نیز به مخاطره انداخته و در نهایت ثبات کل سیستم مالی را متاثر می‌سازد.

فرایند تطبیق مقرراتی سخت گیرانه، بخشی از فرهنگ سازمانی موسسات اعتباری محسوب می‌گردد و در نتیجه به طور مستقیم با حاکمیت شرکتی آنها مرتبط می‌گردد. تطبیق مقرراتی بایستی در چارچوب سیاست‌ها،

^{۴۴} در گروه های اصلی، این پایش به صورت حضورى انجام می‌پذیرد و در عین حال اطلاعات مدیریتی که به وسیله موسسات فراهم آورده شده است، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

^{۴۵} European Directives

^{۴۶} Spanish Laws

^{۴۷} Committee of European Banking Supervisors

^{۴۸} Basel Committee of Banking Supervisors

^{۴۹} Market Conventions

دستورالعمل‌ها و مقررات حاکم بر کارکنان تدوین گردد. موسسات بایستی یک دستورالعمل تطبیق مقرراتی متناسب با اندازه و پیچیدگی فعالیت‌های خود داشته باشد.

بازنگری فرایند تطبیق مقرراتی مشروحه در این بخش، شامل مقررات حسابداری و یا پرمایگی نمی‌شود. این مقررات، با توجه به ماهیت خود به طور جداگانه و در چارچوب فعالیت‌های بازنگری حسابداری و تحلیل پرمایگی و ریسک، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. سایر قوانین و مقررات الزامی عمدتاً شامل مقررات مربوط به مبارزه با پول‌شویی، مدیریت بازار^{۵۰}، حفاظت از داده‌ها^{۵۱}، رقابت و مشاوره مشتریان^{۵۲} می‌باشد.

انجام بازنگری تطبیق مقرراتی توسط بانک مرکزی اسپانیا، نافی ومانعی برای فعالیت سایر نهادهای مسئول^{۵۳} در زمینه نظارت به‌شمار نمی‌رود و در صورت امکان، این بررسی می‌تواند به صورت مشترک و در قالب قرارداد همکاری با این نهادها انجام شود.

برای تایید بازنگری تطبیق مقرراتی می‌توان کارکردهای تطبیق مقرراتی هر موسسه را با بازنگری انجام شده توسط حسابرسان داخلی و خارجی تلفیق نمود.

در خصوص سایر موضوعات، بانک مرکزی اسپانیا به تجزیه و تحلیل کارکردهای تطبیق مقرراتی موسسات، خط‌مشی‌های مدیریت ارشد در خصوص تطبیق مقررات، اعمال رویه‌ها و اقدامات اصلاحی در مواقع وجود نقض و مقررات حاکم بر کارکنان می‌پردازد.

فرایند بازنگری تطبیق مقرراتی کلی، عنداللزوم می‌بایست به صورت بازرسی حضوری صورت پذیرد و نتایج این ارزیابی (که اطلاعات سایر نهادهای نظارتی نیز در آن مورد استفاده قرار گرفته است) در ماتریس ریسک در بخش ارزیابی حاکمیت داخلی موسسات لحاظ می‌گردد (سلول ۲۳).

۳-۴- ارزیابی و بازنگری ریسک‌ها و پرمایگی

بمنظور تکمیل ارزیابی‌های پیشین، فعالیت نظارتی دیگری توسط بانک مرکزی اسپانیا انجام می‌گیرد که در آن علاوه بر تحلیل وضعیت فعلی، یک تصویر کلی از ریسک‌های آتی موسسات ارائه می‌گردد که در این ارتباط، تمرکز اصلی بر حاکمیت شرکتی موسسه، مدیریت و کنترل ریسک‌ها و پرمایگی می‌باشد.

ترازنامه و ارقام صورت سود و زیان هر موسسه اعتباری، منعکس‌کننده وضعیت آنها در یک لحظه معین است و شاخص‌های مالی^{۵۴}، وضعیت و نقاط ضعف آنها را با اندکی تاخیر نشان می‌دهد. حاکمیت داخلی، مدیریت

⁵⁰ Market Conduct

⁵¹ Data Protection

⁵² Competition and Customer Advice

⁵³ در بین این نهادهای نظارتی، کمیسیون بازار اوراق بهادار ملی (CNMV) دارای قدرت نظارتی در خصوص مقررات بازار است؛ مقررات مربوط به مبارزه با پول‌شویی در حوزه اختیارات کمیسیون مبارزه با پول‌شویی و جرایم پولی (SEPBLAC)؛ وزارت کار مسئول مقررات نیروی کار خارجی و وزارت اقتصاد و دارایی مسئول مقررات مربوط به مالیات می‌باشد.

⁵⁴ Financial Indicators

ریسک و اقدامات کنترلی^{۵۵}، اتکای اصلی خود را بر دقت و صحت آمارها و ارقام موجود و احتمال اینکه مشکلات مشخص شده (توسط این ارقام) در آینده تحقق یابند یا خیر، قرار داده است.

راهبرد پرمایگی هر موسسه بایستی به ریسک‌های مفروض آن مرتبط باشد و بایستی پیش بینی نماید که چگونه در شرایط بحرانی آتی می‌توان بر این مشکلات غلبه نمود. در این راستا، بازنگری و ارزیابی حاکمیت داخلی، ریسک‌ها و پرمایگی، نقش حیاتی در تعیین دورنمای ریسک موسسه ایفا می‌نماید.

بازنگری و ارزیابی ریسک‌های فرا روی موسسات اعتباری و وضعیت پرمایگی آنها، باید بر اساس انجام یک بازنگری مناسب از ارزش گذاری^{۵۶} دارایی‌ها و شیوه‌های حسابداری، تجزیه و تحلیل مقدماتی وضعیت مالی و در اختیار داشتن اطلاعات لازم راجع به درجه تطبیق با مقررات موسسه انجام پذیرد. شایان ذکر است که بدون وجود آگاهی قبلی از این سه جنبه مهم، انجام تجزیه و تحلیل حداقلی قابل اتکا از ریسک‌ها و پرمایگی موسسات، تقریباً غیرممکن خواهد بود.

در مجموع، بازنگری و ارزیابی نهایی ریسک‌های گوناگون و پرمایگی موسسه، منوط به انجام اقدامات نظارتی قبلی می‌باشد.

بر اساس چارچوب مقررات جدید سرمایه ای موسوم به بال ۲^{۵۷}، تجزیه و تحلیل و اندازه‌گیری ریسک‌های گوناگونی که موسسات اعتباری با آنها مواجه هستند، یکی از جنبه‌های اساسی ارزیابی کفایت سرمایه^{۵۸} هر موسسه محسوب می‌گردد. رکن ۲ (لایه) ^{۵۹} از بیانیه بال جدید، در تبیین بازنگری نظارتی، در دستورالعمل شماره ۴۸/۲۰۰۶ پارلمان اروپایی و شورای نظارت و هدایت بر موسسات اعتباری^{۶۰} لحاظ شده است و همچنین از طریق قانون ۱۳/۱۹۸۵ در خصوص نسبت‌های سرمایه گذاری^{۶۱}، وجوه مالکانه و الزامات گزارش دهی واسطه‌های مالی، در قوانین اسپانیا آورده شده است.

مطابق با مقررات جدید، موسسات اعتباری یک فرایند داخلی ارزیابی کفایت سرمایه (ICAAP)^{۶۲} را متناسب با اندازه و درجه پیچیدگی خود به کار می‌گیرند. بانک مرکزی اسپانیا باید این فرایند ارزیابی کفایت سرمایه را بازنگری نموده و اطمینان حاصل نماید که حاکمیت داخلی موسسات، سیستم‌های آنها، رویه‌های کنترل و

⁵⁵ Control Practices

⁵⁶ Valuation

⁵⁷ Basel II

⁵⁸ Capital Adequacy

⁵⁹ Pillar 2

⁶⁰ Directive 48/2006 of the European Parliament and of the Council on the taking up and pursuit of the business of credit institutions

⁶¹ Law 13/1985 on Investment Ratios

⁶² Internal Capital Adequacy Assessment Process

مدیریت ریسک و وجوه مالکانه نگهداری شده، انجام مدیریت و پوشش مطلوب ریسک های مترتبه را امکان پذیر می سازد. این بازنگری و ارزیابی به عنوان فرایند ارزیابی و بازنگری نظارتی (SREP)^{۶۳} شناخته می شود. فرایند ارزیابی و بازنگری نظارتی (SREP) این امکان را برای بانک مرکزی اسپانیا فراهم می آورد که موسسات را از منظر تناسب سرمایه نگهداری شده با ریسک های فرا روی این موسسات، محیط اقتصادی که آنها در آن فعالیت می کنند، حاکمیت داخلی و سیستم های کنترل و مدیریت ریسک مورد ارزیابی قرار دهد. چگونگی انجام فرایند ارزیابی کفایت سرمایه در دستورالعمل های فرایند ارزیابی و بازنگری نظارتی (SREP) تشریح گردیده است.^{۶۴}

فرایند ارزیابی و بازنگری نظارتی (SREP)، به عنوان بخشی از فرایند نظارت مبتنی بر ریسک بانک مرکزی اسپانیا بوده و از کلیه اطلاعات مربوط به فعالیت های نظارتی که پرمایگی موسسات را تحلیل می نماید، استفاده می کند. بانک مرکزی اسپانیا دورنمای ریسک موسسات را با استفاده از ابزارهای مختلف نظارتی از قبیل تحلیل و پایش غیرحضور، بازرسی حضوری و پایش مستمرحضوری مورد ارزیابی قرار می دهد. شایان ذکر است در فرایند ارزیابی و بازنگری نظارتی (SREP)، کلیه اطلاعات در اختیار بانک مرکزی اسپانیا در مورد موسسات، به ویژه نتایج اقدامات و فعالیت های نظارتی مورد استفاده قرار می گیرد. اصولاً فرایند ارزیابی و بازنگری نظارتی (SREP) شامل دو فعالیت اصلی به شرح زیر می باشد:

- ارزیابی و بازنگری بازده وجوه مالکانه^{۶۵}

- ارزیابی و بازنگری گزارش داخلی ارزیابی کفایت سرمایه (ICAAR)^{۶۶}.

در فرایند بازنگری تطبیق با الزامات قانونی سرمایه، بایستی بین موسساتی که در محاسبات خود از رویکردهای استاندارد یا رویکردهای پیشرفته استفاده می کنند، با توجه به معیار گوناگون هر موسسه، تمایز قائل شد. نتایج حاصل از ارزیابی و بازنگری در خصوص الزامات سرمایه قانونی در بخش ارزیابی پرمایگی در ماتریس ریسک لحاظ می گردد (سلول ۲۸).

بانک مرکزی اسپانیا، فرایند داخلی ارزیابی کفایت سرمایه (ICAAP) هر موسسه را از طریق ارزیابی و بازنگری گزارش های ارزیابی داخلی کفایت سرمایه (ICAAR) و مذاکره با موسسه مزبور مورد قضاوت و داوری قرار می دهد.

⁶³ Supervisory Review and Evaluation Process

⁶⁴ به دستورالعمل فرایند بازنگری سرمایه در پایگاه اینترنتی بانک مرکزی اسپانیا رجوع کنید.

⁶⁵ Own Funds Return

⁶⁶ Internal Capital Adequacy Assessment Report

لازم به توضیح است که گزارش ارزیابی داخلی کفایت سرمایه (ICAAR)، یک گزارش سالانه می باشد که توسط موسسات تهیه شده و به بانک مرکزی اسپانیا ارائه می شود و به عنوان منعکس کننده فرایندهای داخلی ارزیابی کفایت سرمایه آن موسسه محسوب می گردد. این گزارش ها به عنوان مستندات لازم، مبنای مذاکره بین بانک مرکزی اسپانیا و موسسات را فراهم می نماید. این مذاکره یک بخش ضروری از فرایند بازنگری نظارتی می باشد و بانک مرکزی اسپانیا، موسسه اعتباری را از نتایج ارزیابی خود در مورد فرایند داخلی ارزیابی کفایت سرمایه آن مطلع می سازد.

فرآیند بازنگری نظارتی در قالب یک جمع بندی سالانه که بر مبنای ارزیابی و بازنگری گزارش داخلی کفایت سرمایه (ICAAR) استوار است، شکل می گیرد. در قالب این ارزیابی و سایر فعالیت های نظارتی که در طی سال انجام می شوند، نقاط ضعف و کاستی های احتمالی شناسایی شده و نتایج حاصله استخراج و اقدامات لازم صورت می گیرد.

نتایج حاصل از فرایند ارزیابی و بازنگری نظارتی (SREP) در ماتریس ریسک در بخش مربوطه لحاظ می گردد. با توجه به رویکرد کلی این ارزیابی و بازنگری، این نتایج ممکن است هر یک از سلول های ماتریس ریسک را متاثر سازد.

۴- سیستم ارزیابی موسسات

روش شناسی SABER (رویکرد نظارت مبتنی بر ریسک) یک چارچوب ساختاریافته و واحدی را برای رتبه‌بندی موسسات ایجاد می‌نماید. عواملی که در این تحلیل در نظر گرفته می‌شوند، در ماتریس ریسک نشان داده شده‌اند:

ماتریس ریسک		موسسات مالی			
ریسک‌های باقیمانده / روند	کنترل و مدیریت ریسک	حاکمیت داخلی	ریسک ذاتی / روند	نوع ریسک	
کم / در حال افزایش (۳)	قابل قبول (۲)	خوب (۲۳)	کم / در حال افزایش (۱)	اعتباری	
متوسط - کم	ناکارا		کم	تمرکز اعتباری	
متوسط - کم	خوب		متوسط - کم	اوراق بهادار مالکانه	
متوسط - کم / ثابت (۶)	ناکارا (۵)		کم / ثابت (۴)	بازار	
متوسط - زیاد / ثابت (۹)	بهبود پذیر (۸)		متوسط - کم / ثابت (۷)	ریسک ارزی اقلام بالای ترازنامه	
متوسط - کم / در حال افزایش (۱۲)	بهبود پذیر (۱۱)		کم / در حال افزایش (۱۰)	عملیاتی	
کم / ثابت (۱۵)	خوب (۱۴)		کم / ثابت (۱۳)	نقدشوندگی	
متوسط - زیاد / در حال کاهش (۱۸)	ناکارا (۱۷)		متوسط - کم / در حال کاهش (۱۶)	ریسک نرخ بهره در دفتر بانکی	
کم / ثابت (۲۱)	قابل قبول (۲۰)		کم / ثابت (۱۹)	سایر ریسک‌ها	
متوسط	خوب		متوسط - کم	تجاری	
کم	قابل قبول		کم	شهرت (خوش نامی)	
متوسط - کم / در حال افزایش (۲۵)			بهبود پذیر (۲۴)	کم / در حال افزایش (۲۲)	مجموع موزون ریسک‌ها و کنترل‌ها
				خوب (۲۶)	حاکمیت شرکتی
			متوسط - کم / در حال افزایش (۲۷)	دورنمای ریسک موسسه	
			قابل قبول / ثابت (۲۸)	ارزیابی پرمایگی	
			متوسط - کم / در حال افزایش (۲۹)	دورنمای ریسک نظارتی	
			بلی	موسسه سیستمی	
			۲	اولویت نظارتی	

رتبه های هر یک از سلول های ماتریس ریسک، با در نظر گرفتن کلیه فعالیت های نظارتی مربوط و بر مبنای دانش و دیدگاه موجود در مورد موسسه، به صورت مقطعی تعیین می شود. از آنجایی که اعداد ماتریس ریسک، حاوی برخی ارقامی است که بر گرفته از دیدگاه های انتزاعی و همچنین جنبه های کیفی موسسه (از قبیل کنترل و مدیریت که کمی پذیر نیستند) می باشد، لذا امکان هیچگونه سیستم نمره دهی خودکار وجود ندارد.

روش شناسی SABER این بینش را فراهم می نماید که در آینده کدام موسسات، مستعد مواجه شدن با مشکلات هستند. در این راستا منابع نظارتی (مالی و انسانی) بیشتری به این موسسات تخصیص یافته تا از بروز بحران جلوگیری شود. موسساتی که دور نمای ریسک نظارتی آنها از نمره بالاتری برخوردار است، مشمول توجه ویژه ای خواهند بود.

به منظور تعیین دورنمای ریسک نظارتی یک موسسه، مراحل به هم پیوسته ای شامل ارزیابی و بازنگری ریسک ذاتی، حاکمیت داخلی، کنترل و مدیریت ریسک، تعیین ریسک باقیمانده^{۶۷}، ارزیابی حاکمیت شرکتی و ارزیابی و بازنگری وجوه مالکانه انجام می پذیرد.

نمرات ماتریس ریسک با استفاده از اطلاعات و دانش حاصله از هر یک از فعالیت ها و اقدامات نظارتی بانک مرکزی اسپانیا تعیین می شوند. لازم به ذکر است که نتایج بازرسی حضوری و پایش های حضوری مستمر، به عنوان اساس و مبنای نمرات در ماتریس ریسک محسوب می شوند.

۴-۱- ریسک ذاتی^{۶۸}

ریسک ذاتی شامل ریسکی است که بنا به ماهیتش، نمی توان آنرا از فعالیت های بانکی تفکیک نمود، بدین معنی که این ریسک در ذات فعالیت های مختلف موسسه و در ماهیت کسب و کار وجود دارد. ریسک ذاتی به عوامل عینی نظیر میزان منابع در معرض ریسک^{۶۹}، درجه تمرکز^{۷۰}، تضامین دریافتی^{۷۱} و غیره بستگی دارد.

بانک مرکزی اسپانیا در تعیین ریسک ذاتی از طبقه بندی ریسک به شرح زیر استفاده می کند:^{۷۲}

- ریسک اعتباری (شامل ریسک تمرکز اعتباری و ریسک اوراق بهادار مبتنی بر حقوق صاحبان

سهام^{۷۳} که به منظور مقاصد تجاری نگهداری نشده اند)

- ریسک بازار

- ریسک ساختاری ارزی ارقام بالای خط ترانزنامه

⁶⁷ Residual Risk

⁶⁸ Inherent Risk

⁶⁹ Level of Exposure

⁷⁰ Degree Of Concentration

⁷¹ Guarantees Received

⁷² پیوست ۱ تعریف غیرجامعی از ریسک های گوناگونی که موسسات اعتباری با آنها مواجه هستند ارائه می دهد.

⁷³ Risk of Equity Securities not held for trading

- ریسک عملیاتی
- ریسک نقدینگی
- نرخ بهره در دفتر بانکی
- سایر ریسک‌ها (شامل ریسک شهرت، ریسک تجاری، ریسک تطبیق مقرراتی و ریسک مدل)

لازم به توضیح است که اقدام نخست در تعیین دورنمای ریسک نظارتی یک موسسه، شناسایی ریسک‌هایی است که در بطن و ماهیت آن موسسه اعتباری وجود دارد. چرا که تنها این نوع ریسک‌ها مورد ارزیابی و بازنگری قرار می‌گیرند (ممکن است برخی از ریسک‌ها در خصوص یک موسسه، بسته به نوع و حجم فعالیت آن، حائز اهمیت نباشد در حالی که آن ریسک برای موسسه دیگری از اهمیت فوق العاده ای برخوردار باشد).

در موسسات بزرگ، کار بازنگری نظارتی اغلب شامل بازرسی های جداگانه در نواحی مختلف کسب و کار موسسه می‌باشد. این امر می‌تواند مستلزم استفاده از یک نقشه ریسک⁷⁴ باشد تا درجه اهمیت ریسک‌های مترتبه در هر یک از محدوده های کسب و کار ارزیابی شده و یک تصویر کلی نهایی بدست آید. نقشه ریسک فوق‌الاشاره، محدوده های کسب و کار و ریسک های حائز اهمیت مترتبه را در خصوص هریک از آنها با استفاده از نمرات زیر مشخص می‌کند: (۵) ریسک بسیار بالا؛ (۴) ریسک بالا؛ (۳) ریسک متوسط؛ (۲) ریسک کم و (۱) ریسک حداقل یا بدون ریسک.

مفهوم نقشه ریسک با توجه به معیارهای مورد استفاده و توسط موسسه تعریف و تعیین می‌شود و این مفهوم در صورتی که بانک مرکزی اسپانیا درک و تلقی متفاوتی از ریسک‌ها داشته باشد، قابل تعدیل است. نقشه ریسک زیر به عنوان نمونه آورده شده است.

نقشه ریسک						
نوع ریسک						
سایر ریسک‌ها	نقدشوندگی	نرخ بهره	عملیاتی	بازار	اعتباری	محدوده کسب و کار
۳	این ریسک بصورت جهانی مدیریت می‌شود		۳	۱	۵	فعالیت اعتباری
۲			۳	۱	۱	جذب وجوه از مردم
۲			۴	۵	۲	بازارها و اسناد خزانه
۲			۴	۱	۱	خدمات مشتریان
۲			۲	۲	۳	بانکداری خصوصی
۲	۳	۳	۳	۴	۵	کل موسسه

⁷⁴ Risk Map

بر آورد ریسک ذاتی در نتیجه ارزیابی میزان کلی منابع در معرض هر ریسک (از منظر اندازه یا مقدار ریسک) و کیفیت این منابع در معرض ریسک (پرمایگی طرف‌های متقابل، سررسیدها، تضامین، اندازه و نوسانات زیان‌ها، متنوع‌سازی و...) امکان پذیر می‌شود. به منظور ارزیابی کیفیت اعتباری، عنداللزوم می‌توان ارزیابی را مبتنی بر پیچیدگی عملیات، درجه رقابت پذیری محیطی و موقعیت موسسه در بازار انجام داد.

این ارزیابی تا حد ممکن بر اساس داده‌های کمی صورت می‌پذیرد و در این ارتباط، شاخص‌ها و یا پارامترهای منابع در معرض ریسک و کیفیت‌های ریسک‌های گوناگون مورد استفاده قرار می‌گیرد. هرچند، در مواردی که امکان کمی‌سازی یک ریسک خاص (بطور مثال ریسک شهرت) با مشکل مواجه می‌شود، به ناچار، ارزیابی به صورت کیفی انجام می‌پذیرد.

به منظور انجام این ارزیابی، علاوه بر اطلاعات ارائه شده توسط موسسه، از اطلاعات موجود در بانک مرکزی اسپانیا و یا هر گونه اطلاعات خارجی مفید نیز استفاده می‌گردد. گروه تجزیه و تحلیل نظارت غیرحضوری، نسبت‌هایی (از جمله درجه بندی و روندهای موقتی) را تهیه می‌کند و این نسبت‌ها برای کمک به ارزیابی ریسک‌های مختلف، در سیستم تجزیه و تحلیل داده‌ها (SAD) قرار داده می‌شود.

در خاتمه یکی از گزینه‌های بالا، متوسط-بالا، متوسط-پایین و پایین به ارزیابی هر ریسک اختصاص داده می‌شود که هر کدام معانی زیر را به همراه دارند:

ارزیابی ریسک ذاتی	مفهوم
بالا	مقدار یا کیفیت ریسک ممکن است منجر به زیان‌های حائز اهمیت شود که پرمایگی موسسه را به طور چشم‌گیری تحت تاثیر قرار دهد.
متوسط-بالا	مقدار یا کیفیت ریسک ممکن است منجر به زیان‌های حائز اهمیت شود لیکن پرمایگی موسسه را به طور چشم‌گیری تحت تاثیر قرار نمی‌دهد.
متوسط-پایین	مقدار یا کیفیت ریسک، زیان‌های قابل مدیریت را در شرایط عادی کسب و کار افزایش می‌دهد.
پایین	مقدار یا کیفیت ریسک منجر به بروز زیان نگردد و یا زیان اندک قابل پیش‌بینی رخ دهد.

افزون بر ارزیابی ایستای ریسک ذاتی، روند آتی قابل پیش‌بینی ریسک نیز با استفاده از سه شاخص در حال رشد، ثابت و در حال کاهش مشخص می‌گردند.

در پایان با استفاده از جمع بندی موزون، ریسک ذاتی کلی موسسه و روند آن تعیین می‌گردد. همچنین ارزیابی ریسک ذاتی کلی موسسه نیز به یکی از طبقات بالا، متوسط-بالا، متوسط-پایین و پایین تخصیص یافته و روند آن نیز در سه قالب در حال رشد، ثابت و در حال کاهش نشان داده می‌شود.

۴-۲- حاکمیت داخلی

کنترل و مدیریت ریسک؛ مبتنی بر معیار حاکمیت شرکتی می‌باشد و به عنوان یک «فرهنگ ریسک»^{۷۵} که توسط هیأت مدیره به صراحت تعریف شده و توسط مدیران ارشد در تمام سطوح سازمان ابلاغ و اجرایی شده است، قلمداد می‌گردد.

در ارتباط با حاکمیت داخلی، بانک مرکزی اسپانیا به طور ویژه به ارزیابی موارد زیر می‌پردازد:

- تناسب ترکیب، کارکردها و مسئولیت‌ها، مقررات و کارکردهای سازمانی، اختیارات تفویضی توسط هیأت‌مدیره و یا مرجع هم تراز و کمیته‌های آن؛
- ابزارهایی که بوسیله آن، هیأت مدیره موسسه مسئول ماهیت و میزان ریسک‌های مترتبه بوده و اینکه چگونه سطوح ریسک را با توجه به سرمایه موجود متناسب می‌سازد.
- روشی که در آن هیأت مدیره موسسه، فرهنگ سازمانی را به نحوی ایجاد می‌کند تا از موارد زیر اطمینان حاصل نماید:
- پیچیدگی فرایندهای اندازه‌گیری و مدیریت ریسک، متناسب با کسب و کار و ریسک موسسه.
- سیستم‌های کنترل داخلی برای حصول اطمینان از مدیریت منظم و احتیاطی کسب و کار و تناسب آن با ریسک‌های موسسه.
- اهداف سرمایه‌ای، متناسب با دورنمای ریسک و محیط اقتصادی که موسسه در آن فعالیت می‌کند.
- روشی که بر اساس آن هیأت مدیره، مسئولیت تطبیق مقررات را برعهده گرفته و رهنمودهای بانک مرکزی اسپانیا را می‌پذیرد.
- ساختار سازمانی موسسه و تناسب آن با فعالیت‌ها و ریسک‌های مترتبه با آن.
- کارکرد هایی که در زمینه کنترل ریسک به حسابرس داخلی واگذار شده و ابزارهایی که در اختیار آنها قرار دارد تا این کارکرد ها را اجرایی نماید.
- ترتیبات انگیزشی و جبران خدمات مدیریت ارشد.

⁷⁵ Risk Culture

نتایج ارزیابی حاکمیت داخلی در چهار گروه ناکارا، بهبودپذیر، قابل قبول و خوب به شرح جدول زیر می‌باشد:

ارزیابی حاکمیت داخلی	مفهوم
ناکارا	ناکارایی با اهمیت در حاکمیت داخلی است به نحوی که موسسه را به مخاطره افکنده و یا مانع از کنترل و مدیریت صحیح ریسک می‌شود.
بهبود پذیر	ناکارایی با اهمیت در حاکمیت داخلی است به نحوی که موسسه را به مخاطره نیافکنده چرا که مانعی برای کنترل و مدیریت صحیح ریسک نمی‌باشد.
قابل قبول	هیچگونه ناکارایی با اهمیت در حاکمیت داخلی وجود ندارد.
خوب	حاکمیت داخلی موسسه در وضعیت خوبی قرار دارد

۴-۳- کنترل و مدیریت ریسک:

کنترل و مدیریت هر یک از ریسک‌های موسسه نه تنها بایستی با سطح و اندازه آن ریسک‌ها در تناسب باشد، بلکه باید با پیچیدگی و میزان پیشرفته بودن فعالیت‌های مترتبه نیز متناسب باشد. موسسات پیشرفته با تنوع و پیچیدگی بالای محصولات و همچنین انجام فعالیت‌های بین‌المللی در مناطق مختلف جغرافیایی، سیستم‌های کنترل و مدیریت بسیار پیچیده‌تری در مقایسه با موسسات نسبتاً غیرپیشرفته که در مناطق جغرافیایی محدود و محلی فعالیت می‌کنند، نیاز دارند. در این راستا و در ارزیابی کفایت و اثر بخشی سیستم‌های داخلی کنترل و مدیریت ریسک، بایستی به هر دو جنبه اندازه و پیچیدگی ریسک‌های مترتبه، توجه مقتضی مبذول گردد:

برای هر کدام از ریسک‌های مهم و عمده موسسه، بانک مرکزی اسپانیا کفایت و درجه تطبیق با موارد زیر را ارزیابی می‌کند:

- خط مشی ریسک شامل حدود، متنوع سازی و کاهش ریسک؛
- واحد سازمانی متولی ریسک شامل اختیارات، تفکیک وظایف، مسئولیت‌ها و تفویض اختیارات، کنترل ریسک و گزارشات ریسک ؛
- ابزارهای مدیریتی شامل سیستم‌های اندازه‌گیری و روش‌شناسی، پذیرش، ارتباطات، پایش و کنترل، دستور العمل رویه‌ای؛ کیفیت و کفایت سیستم‌های IT، کیفیت و کفایت اطلاعات ؛
- دارا بودن خط مشی و ابزارهایی برای پایش سرمایه ضعیف (ناکافی) و انجام اقدامات اصلاحی (در جایی که لازم است)؛
- برنامه عملیاتی سالیانه حسابرسی داخلی برای هر ریسک؛

نتایج ارزیابی کنترل و مدیریت هر یک از ریسک‌ها در یکی از طبقات ناکارا، بهبودپذیر، قابل قبول و خوب به شرح زیر تعیین می‌گردند:

ارزیابی کنترل و مدیریت ریسک	مفهوم
ناکارا	ناکارایی در سیستم‌های کنترل و مدیریت به نحوی که ظرفیت موسسه در اداره ریسک‌های ذاتی در معرض را زیر سوال می‌برد.
بهبودپذیر	ناکارایی با اهمیت در سیستم‌های مدیریت و کنترل ریسک ذاتی
قابل قبول	ناکارایی اندک در سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک به نحوی که مانع مدیریت ریسک ذاتی نمی‌گردد.
خوب	سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک در خصوص ریسک‌های مترتبه بر فعالیت موسسه کفایت می‌کند..

۴-۴- ریسک باقیمانده:

در تعیین ریسک باقیمانده، یک تجزیه و تحلیل جامع در مورد ریسک‌های ذاتی، حاکمیت داخلی و سیستم‌های کنترل و مدیریت انجام می‌شود. این تجزیه و تحلیل در دو سطح انجام می‌شود:

اول، یک ارزیابی کلی از کیفیت حاکمیت داخلی (شامل سازمان و تشکیلات موسسه) صورت گرفته و این که نقاط ضعف در این کنترل چگونه بر مدیریت و کنترل ریسک‌های گوناگون تاثیر می‌گذارد.

دوم، در مقابل هر یک از ریسک‌های مربوطه که موسسه اعتباری در معرض آن قرار می‌گیرد، سیستم‌های کنترل و مدیریت با کیفیت و کفایت متناسب ایجاد گردد.

لازم به ذکر است که ریسک ذاتی بسیار بالا با یک حاکمیت داخلی و کنترل و مدیریت عالی نمی‌تواند به طور کامل حذف شود، در حالی که اگر حاکمیت داخلی یا کنترل و مدیریت ناکارآمد باشد، یک ریسک ذاتی پایین ممکن است باعث بالا رفتن یک ریسک باقیمانده بالا شود. در این راستا، ارزیابی بانک مرکزی اسپانیا از ریسک باقیمانده، اوزان ریسک ذاتی و حاکمیت داخلی و کنترل و مدیریت، متفاوت و نامتقارن خواهد بود، چراکه موارد اخیر می‌توانند ریسک ذاتی را تا حدی کاهش دهند، اما نمی‌توانند آن را حذف نمایند. در مقابل، حاکمیت داخلی ناکارا یا کنترل و مدیریت ریسک ناکافی می‌توانند سطح ریسک ذاتی را به میزان معناداری افزایش دهند.

جدول ذیل به عنوان یک راهنما برای تعیین نمرات سطح ریسک باقیمانده برای هر ریسک مبتنی بر ریسک ذاتی آن و سیستم‌های کنترل و مدیریت که موجب کاهش آن می‌گردند عمل می‌نماید. به هر حال در تعیین نمره نهایی ریسک باقی مانده، حاکمیت داخلی کلی موسسه را نیز مدنظر قرار می‌دهد.

کنترل و مدیریت ریسک				ارزیابی ریسک باقیمانده		
خوب	قابل قبول	بهبودپذیر	ناکارا	ریسک ذاتی		
بالا	بالا	بالا	بالا			بالا
متوسط بالا یا متوسط پایین	متوسط - بالا	بالا یا متوسط - بالا	بالا			متوسط - بالا
متوسط پایین یا پایین	متوسط بالا یا پایین	متوسط بالا یا متوسط پایین	بالا یا متوسط بالا			متوسط - پایین
پایین	پایین	متوسط پایین یا پایین	متوسط بالا یا متوسط پایین	پایین		

ارزیابی ریسک باقیمانده بدین صورت نمره بندی می‌شود: بالا؛ متوسط-بالا، متوسط - پایین و پایین. همانطور که در جدول ذیل تعیین شده، نمره بر مبنای تحلیل ریسک ذاتی و مدیریت و کنترل‌های اعمال شده می‌باشد.

ارزیابی ریسک باقیمانده	تعریف
بالا	مقدار بالا یا کیفیت پایین ریسک، همراه با عدم حاکمیت داخلی، مدیریت یا کنترل مناسب که ممکن است منجر به زیان قابل توجه موسسه شده و پرمایگی موسسه را متاثر سازد.
متوسط-بالا	مقدار بالا یا کیفیت پایین ریسک، همراه با عدم حاکمیت داخلی، مدیریت یا کنترل مناسب که ممکن است منجر به زیان قابل توجه موسسه شود.
متوسط - پایین	مقدار و کیفیت ریسک و حاکمیت داخلی، کنترل و مدیریت ریسک بدان معناست که هرگونه زیان قابل پیش بینی محدود به مواردی است که در کسب و کار عادی موسسه قابل مدیریت است.
پایین	مقدار و کیفیت ریسک و حاکمیت داخلی، کنترل و مدیریت ریسک بدان معناست که هرگونه زیان قابل پیش بینی کم بوده و به طور کامل در کسب و کار موسسه قابل مدیریت است.

علاوه بر این، روند حرکت نیز به عنوان فاکتور اضافی در تحلیل ریسک استفاده می‌شود. (مثلاً ریسک صعودی، ثابت یا نزولی باشد)

در پایان و از طریق مجموعه موزون ریسک‌های گوناگون، ریسک باقیمانده کلی موسسه و روند آن تعیین می‌شوند. ارزیابی ریسک باقیمانده کلی نیز به این صورت نمره بندی می‌شود: بالا، متوسط - بالا، متوسط - پایین و پایین. شایان ذکر است روند ریسک باقیمانده کلی، به صورت صعودی، ثابت و نزولی می‌باشد.

۴-۵- حاکمیت شرکتی

این بخش به ارزیابی حاکمیت شرکتی بیرونی مربوط می‌شود، که از ارتباطات بین بدنه حاکمیتی موسسه و به ویژه هیأت مدیره آن با منافع اشخاص ثالث (سهامداران، سرمایه‌گذاران، سپرده‌گذاران، مشتریان و...) نشأت می‌گیرد.

ارزیابی حاکمیت شرکتی بیرونی مبتنی بر گزارش حاکمیت شرکتی موسسه خواهد بود که عنداللزوم درجه تطبیق با رهنمودهای حاکمیت شرکتی متحدالشکل تایید شده بوسیله (کمیسیون ملی بازار اوراق بهادار (CNMV)^{۷۶} در تاریخ ۲۲ می ۲۰۰۶ ملحوظ نظر قرار خواهد داد.

ارزیابی حاکمیت شرکتی با مفهوم زیر بدین صورت امتیازبندی می‌شود: ناکارا- بهبود پذیر- قابل قبول و خوب:

ارزیابی حاکمیت شرکتی	مفهوم
ناکارا	ناکارایی عمده در حاکمیت شرکتی به عنوان مثال، ساختار، ترکیب کارکردی بدنه حاکمیتی، ساختار سهامداران موسسه یا ویژگی تعاملات با اشخاص مرتبط و یا تعاملات درون‌گروهی تهدیدی برای موسسه ایجاد کند.
بهبود پذیر	ناکارایی با اهمیت در حاکمیت شرکتی به نحوی که موسسه را با خطر مواجه نسازد. به عنوان مثال ساختار نادرست، ترکیب یا کارکردهای بدنه حاکمیتی، وجود تعاملات عمده با اشخاص مرتبط، تخصیص وظایف ناکافی به بخشی از هیأت مدیره و غیره.
قابل قبول	ناکارایی کم در حاکمیت شرکتی که موسسه را به خطر نمی‌اندازد.
خوب	به نظر می‌رسد موسسه حاکمیت شرکتی خوبی دارد.

۴-۶- دور نمای ریسک موسسه:

دورنمای ریسک موسسه براساس کلیه ارزیابی‌های فوق‌الذکر تعیین می‌گردد. این امر یک جنبه کلیدی از ماتریس ریسک محسوب می‌گردد چرا که تعیین‌کننده سطحی از سرمایه است که موسسات اعتباری باید بر مبنای ملاحظات بانک مرکزی اسپانیا نگهداری نماید. در واقع هرچه دورنمای ریسک یک موسسه بالاتر باشد، بواسطه احتمال گزارش زیانهای بالاتر در آینده، سطح نگهداری وجوه مالکانه آن بیشتر خواهد بود.

⁷⁶ National Securities Market Commission

مقایسه دورنمای ریسک موسسه با وضعیت پرمایگی آن، امکان تعیین دورنمای ریسک نظارتی^{۷۷} را فراهم می آورد. در مواقعی که میزان دورنمای ریسک موسسه و وجوه مالکانه آن در تعادل باشد، دغدغه بانک مرکزی اسپانیا در مورد آن موسسه کاهش یافته و نتیجتاً دورنمای ریسک نظارتی نیز کمتر خواهد بود. دورنمای ریسک موسسه به صورت: بالا، بالا-متوسط، متوسط-پایین و پایین با مفاهیم زیر امتیازبندی می شود:

دورنمای ریسک موسسه	مفهوم
بالا	ریسک بالایی در مواجهه موسسه با مشکلات آتی به تبع ریسک ذاتی بالای موسسه، ناکارایی در حاکمیت شرکتی یا داخلی یا سیستم‌های مدیریت و کنترل داخلی که متناسب با فعالیت‌های موسسه نیستند، وجود دارد. موسسه بر محدوده معین کسب و کار تمرکز بالایی دارد و موقعیت مالی و اقتصادی موسسه (ترازنامه یا صورت حساب درآمدی) ضعف‌های ساختاری بسیار جدی را از نظر نقد شون‌دگی یا سودآوری منعکس می کند
متوسط – بالا	ریسک محسوسی در مواجهه موسسه با مشکلات آتی به تبع ریسک ذاتی بالای موسسه، ناکارایی در حاکمیت شرکتی یا داخلی یا سیستم‌های مدیریت و کنترل داخلی که متناسب با فعالیت‌های موسسه نیستند، وجود دارد. موسسه بر محدوده معین کسب و کار تمرکز بالایی ندارد و موقعیت مالی و اقتصادی موسسه (ترازنامه یا صورت حساب درآمدی) ضعف‌های ساختاری بسیار جدی را از نظر نقد شون‌دگی یا سودآوری منعکس نمی نماید.
متوسط – پایین	ریسک پایینی در مواجهه موسسه با مشکلات آتی به تبع ریسک ذاتی کم موسسه، سیستم‌های مدیریت و کنترل داخلی و حاکمیت شرکتی و داخلی خوب که متناسب با فعالیت‌های موسسه می باشند، وجود دارد. موسسه بر محدوده معین کسب و کار تمرکز بالایی ندارد و موقعیت مالی و اقتصادی موسسه (ترازنامه یا صورت حساب درآمدی) هیچگونه ضعفی را از نظر نقد شون‌دگی یا سودآوری منعکس نمی نماید.
پایین	ریسک بسیار پایینی در مواجهه موسسه با مشکلات آتی به تبع ریسک ذاتی خیلی کم موسسه، سیستم‌های مدیریت و کنترل داخلی و حاکمیت شرکتی و داخلی خوب که متناسب با فعالیت‌های موسسه می باشند، وجود دارد. موسسه بر محدوده معین کسب و کار تمرکز بالایی ندارد و موقعیت مالی و اقتصادی موسسه (ترازنامه یا صورت حساب درآمدی) هیچگونه ضعفی را از نظر نقد شون‌دگی یا سودآوری منعکس نمی نماید.

روند نیز به عنوان فاکتور اضافی در تجزیه و تحلیل ریسک استفاده می شود. (به عنوان نمونه روند ریسک صعودی، ثابت یا نزولی می باشد).

⁷⁷ Supervisory Risk Profile

۴-۷- تجزیه و تحلیل پرمایگی:

بمنظور تجزیه و تحلیل پرمایگی هر موسسه اعتباری، سطح و کیفیت وجوه مالکانه نگهداری شده موسسه (درصد سرمایه اصلی^{۷۸}، درصد لایه اول^{۷۹}، درصد لایه دوم^{۸۰}) ارزیابی می گردد و میزان آن با وجوه مالکانه مورد نیاز برای پوشش کلیه ریسک هایی که بانک در معرض آن قرار دارد، مقایسه می شود (شامل مواردی که در خصوص آن ها نگهداری سرمایه نظارتی، الزامی شده و همچنین آنهایی که به عنوان ریسک های رکن^{۸۱} طبقه بندی شده اند).

همچنین در این بخش، سطح سرمایه نظارتی که موسسه در خصوص نگهداری آن متعهد است، نیز مورد ارزیابی قرار می گیرد تا بررسی شود که آیا برنامه سرمایه ای، در برآورده نمودن الزامات نگهداری وجوه مالکانه در آینده نزدیک مناسب است. در این راستا فرایند بازنگری نظارتی اجرایی توسط بانک مرکزی اسپانیا به شرحی که در رهنمود مربوطه درج گردید به عنوان بخشی ضروری در این تجزیه و تحلیل ایفای نقش می نماید.

پرمایگی موسسه به صورت: خوب، قابل قبول، ضعیف و خیلی ضعیف با مفاهیم ذیل طبقه بندی شده است:

ارزیابی پرمایگی	مفهوم
خوب	سطح وجوه مالکانه بالاتر از حداقل مورد نیاز است. کیفیت وجوه مالکانه، هدف گذاری سرمایه ای و برنامه ریزی سرمایه ای مناسب هستند.
قابل قبول	سطح وجوه مالکانه بالاتر از حداقل مورد نیاز است. کیفیت وجوه مالکانه و هدف گذاری سرمایه ای مناسب هستند. برنامه ریزی سرمایه ای مناسب بوده لیکن مبین برخی نقاط ضعف می باشد.
ضعیف	سطح وجوه مالکانه بالاتر از حداقل مورد نیاز است. کیفیت وجوه مالکانه ناکافی بوده و هدف گذاری سرمایه ای فشرده است و ضعفهایی در برنامه ریزی سرمایه ای وجود دارد.
خیلی ضعیف	سطح وجوه مالکانه کمتر از حداقل مورد نیاز است. کیفیت وجوه مالکانه کاملاً ناکافی بوده و هدف گذاری سرمایه ای فشرده است و ضعفهای جدی در برنامه ریزی سرمایه ای وجود دارد.

⁷⁸ Core Capital

⁷⁹ Tier 1

⁸⁰ Tier 2

⁸¹ Pillar 2

همچنین روند وجوه نگهداری شده به عنوان یک عامل دیگر در تجزیه و تحلیل پرمایگی استفاده می‌شود. (خواه وجوه مالکانه صعودی، ثابت یا نزولی باشد)

۴-۸- دورنمای ریسک نظارتی و اولویت بازرسی

تمامی امتیازات فوق الذکر، در ماتریس ریسک موسسه که مبین دورنمای ریسک نظارتی آن می باشد، خلاصه می گردد.

باید توجه داشت که ارزیابی دورنمای ریسک نظارتی، صرفاً یک سنجه کمی از ارزیابی‌های فردی قبلی نمی‌باشد، بلکه افزون بر آن یک ارزیابی کلی محسوب شده و شامل اجزای مهم موضوعی (قضاوتی) نیز می‌گردد و لذا بسیاری از جنبه‌های کمی و کیفی که قابل جمع آوری نیست را ملحوظ نظر قرار می دهد.

اهداف سه گانه ماتریس ریسک به شرح زیر می باشد:

- تصور اجزایی را که در تعیین دورنمای ریسک نظارتی بکار می روند را تسهیل می‌بخشد.
- ارتباط بین سلول های ماتریس ریسک و دورنمای ریسک نظارتی را برقرار می نماید به نحوی که موجب ارتقاء همسانی معیارهای بین ادارات و بخش‌های عملیاتی گوناگون می گردد.
- با تعیین بخش‌هایی که منابع نظارتی باید بر آن متمرکز شوند، موجب برنامه‌ریزی بهتر فعالیت‌های نظارتی می‌شود.

با استفاده از طبقه بندی ماتریس ریسک، دورنمای ریسک نظارتی به صورت: بالا، متوسط - بالا، متوسط - پایین و پایین با تعاریف ذیل امتیاز بندی می‌شود.

دورنمای ریسک نظارتی	مفهوم
بالا	راهبرد سرمایه ای موسسه، وجوه مالکانه نگهداری شده، سودهای انباشته، حاکمیت داخلی یا شرکتی و سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک به وضوح برای فعالیت‌های در دست اقدام و ریسک‌های مترتبه موسسه ناکافی به نظر می‌رسند.
متوسط - بالا	راهبرد سرمایه ای موسسه، وجوه مالکانه نگهداری شده، سودهای انباشته، حاکمیت داخلی یا شرکتی و سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک برای فعالیت‌های در دست اقدام و ریسک‌های مترتبه موسسه ناکافی به نظر می‌رسند.
متوسط - پایین	راهبرد سرمایه ای موسسه، وجوه مالکانه نگهداری شده، سودهای انباشته، حاکمیت داخلی یا شرکتی و سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک برای فعالیت‌های در دست اقدام و ریسک‌های مترتبه موسسه مناسب به نظر می‌رسند.
پایین	راهبرد سرمایه ای موسسه، وجوه مالکانه نگهداری شده، سودهای انباشته، حاکمیت داخلی یا شرکتی و سیستم‌های کنترل و مدیریت ریسک برای فعالیت‌های در دست اقدام و ریسک‌های مترتبه موسسه مناسب به نظر می‌رسند و علاوه بر آن ریسک‌های مترتب با فعالیت‌های موسسه (دورنمای ریسک ذاتی) کم هستند.

دورنمای ریسک نظارتی همراه با اهمیت سیستمی موسسه، اولویت نظارتی موسسه را تعیین می‌نماید. این سطوح اولویت از شماره ۱ تا ۴ به شرح زیر طبقه بندی می‌شود:

اولویت نظارتی	مفهوم
۱	اولویت حداکثری: تحت نظارت دائم، مشمول بازرسی حضوری دائم و فشرده. قابل اعمال برای موسسات سیستمی با اهمیت یا موسساتی که دارای دورنمای ریسک نظارتی بالا می‌باشند.
۲	اولویت بالا: پایش خاص، مشمول بازرسی متناوب می‌باشد. قابل اعمال برای موسسات سیستمی یا موسساتی که دارای دورنمای ریسک نظارتی متوسط به بالا می‌باشند.
۳	اولویت عادی: قابل اعمال برای موسسات عادی که مشمول بازرسی تحت برنامه بازرسی عادی می‌باشند.
۴	اولویت پائین: قابل اعمال برای موسسات بدون هرگونه مشکل خاص و همچنین اندازه کوچک با سطح فعالیت کم، وضعیت به عنوان زیر مجموعه سایر موسسات که نیاز به بازرسی خاص نداشته و یا ممکن است بازرسی آنها با تناوب کمتر از آنچه در مورد موسسات عادی صورت می‌گیرد، انجام شود.

ماتریس ریسک با تفکیک اجزاء هر ریسک و گزارش دورنمای ریسک همراه می‌باشد. گزارش دورنمای ریسک، یک جمع بندی مختصر بوده که دورنمای ریسک نظارتی موسسه و اولویت‌های نظارتی بانک مرکزی اسپانیا را تشریح می‌نماید. این گزارش همچنین جنبه‌هایی را که فعالیت‌های نظارتی باید بر روی آن تمرکز کنند (اولویت‌های بازرسی موسسه) را مشخص و به برنامه‌ریزی در خصوص ابعاد بازرسی‌ها کمک می‌نماید.

در نهایت، این گزارش عندالاقضاء، محدوده‌هایی که نیازمند اقدامات اصلاحی هستند را مشخص نموده و راهبرد نظارتی موسسه را ایجاد می‌نماید، همچنین راهبرد نظارتی، اهداف نظارتی موسسه را که متضمن کاهش دورنمای ریسک نظارتی همراه با اقدامات لازم و برنامه‌های زمان بندی شده برای نیل به این اهداف مشخص می‌باشد را تعیین می‌کند.

گزارش دورنمای ریسک حداقل سالی یک بار (و یا در مواقع ضروری) به روز رسانی می‌شود.

۴-۹- چارچوب نظارتی و برنامه‌های عملیاتی سالیانه:

چارچوب نظارتی با توجه به دورنمای ریسک نظارتی و اهمیت سیستمی هر موسسه ایجاد می‌شود. این چارچوب، راهبرد نظارتی و شدت اقدامات نظارتی قابل اعمال را شامل می‌شود. چارچوب نظارتی حداقل سالی یک بار و یا در مواقع ضروری به روزرسانی می‌شود.

چارچوب نظارتی شامل:

- ماتریس ریسک
 - گزارش دورنمای ریسک نظارتی که اولویت‌های بازرسی و راهبرد نظارتی موسسه را شامل می‌شود.
 - گزارش دورنمای موسسات (سازمانی):
- گزارش دورنمای سازمانی؛ اطلاعات کلی در مورد جنبه‌های سازمانی شامل: سهامداران، اشخاص مرتبط، ساختار گروه اقتصادی، اساسنامه، کنترل موثر، نمودار سازمانی بدنه حاکمیتی و اجرایی، دورنمای هیأت‌مدیره، دورنمای بدنه کنترلی و مدیریت، حوزه‌های کسب و کار، نقاط ضعف و قوت موسسه و غیره را در بر می‌گیرد. گزارش دورنمای سازمانی در حقیقت حاکمیت شرکتی موسسه را تشریح می‌نماید.

چارچوب نظارتی در قالب برنامه‌های عملیاتی نظارتی سالیانه نمود پیدا کرده و وظایف مشخصی را که در هر موسسه در طول یک سال باید انجام دهد را با جزئیات مربوطه بیان می‌کند و عنداللزوم برنامه عملیاتی با ارزیابی وضعیت کلی سیستم بانکی همراه می‌گردد.

چارچوب نظارتی و اطلاعات مرتبط با آن در فواصل معین (به صورت دوره‌ای)، به کمیسیون اجرایی بانک مرکزی اسپانیا^{۸۲} منعکس می‌گردد. برنامه عملیاتی سالیانه هر ساله جهت تصویب به کمیسیون اجرایی ارائه می‌شود.

۵- نظارت بر گروه‌های بین‌المللی، همکاری با سایر ناظران:

از آنجایی که فعالیت موسسات اعتباری بزرگ در کشورهای خارجی و مناطق مختلف جغرافیایی گسترده شده است، همکاری میان ناظران، یک بخش ضروری از وظایف آن‌ها محسوب می‌شود.

بانک مرکزی اسپانیا، در اجرای نقش دوگانه‌اش به عنوان نظارت یکپارچه بر موسسات اسپانیایی که در خارج فعالیت می‌نمایند و نیز به عنوان ناظر میزبان موسسات خارجی که در اسپانیا فعالیت می‌نمایند، کاملاً به این همکاری واقف بوده و همکاری میان ناظران را یک بخش اساسی از نظارت بر این گروه‌های بین‌المللی قلمداد می‌نماید.

در این راستا، بانک مرکزی اسپانیا، پروتکل‌های همکاری‌های متقابل و چند جانبه با تعداد زیادی از کشورها که عمدتاً با آنها همکاری‌های مشترک و منظم دارد، امضاء نموده است. این پروتکل‌ها در چارچوب

⁸² Banco de España Executive Commission

مسئولیت‌های متقابل با در نظر گرفتن "اصول اساسی برای نظارت بانکی موثر"^{۸۳} منتشره توسط کمیته نظارت بانکی بال، ایجاد شده و شامل تعهدات کشورها در تبادل اطلاعات موسسات تحت نظارت و همکاری در نظارت بر آنها و نیز انجام این فعالیت‌ها در تطبیق با استانداردهای حرفه‌ای و اخلاقی می‌باشند.

در نتیجه این پروتکل‌ها، بانک مرکزی اسپانیا ملاقات‌های منظمی را با ناظران سایر کشورها برای توافق در زمینه رویه‌های فعالیت و روش‌های کاری و تبادل نظرات و اطلاعات ویژه در موسسات تحت نظارت برگزار می‌نماید. اخیراً جلساتی پیرامون هم‌اندیشی ناظران^{۸۴} به عنوان مرحله جدیدی از این خط مشی همکاری برگزار شده است که بانک مرکزی اسپانیا در آن به عنوان کشور ناظر میهمان، نقش فعالی را در دعوت و برگزاری جلسات این هم‌اندیشی‌ها برای موسسات اسپانیایی که در خارج فعالیت می‌کنند، ایفا می‌نماید. همچنین بانک مرکزی اسپانیا به عنوان کشور ناظر میزبان، در جلسات هم‌اندیشی که ناظران سایر کشورها برگزار می‌کنند نیز شرکت می‌نماید. / ۲۰۳۷۴۵۵

⁸³ "Core Principles for Effective Banking Supervision"

⁸⁴ colleges of supervisors

پیوست ۱: تعریف ریسک‌های موثر بر موسسات اعتباری

ریسک اعتباری: احتمال ایجاد زیان، بواسطه آنکه بدهکاران (مدیونین) به تعهدات مندرج در قرارداد خود عمل نمی‌نمایند. ضمناً به آن ریسک طرف مقابل نیز گفته می‌شود.

ریسک تمرکزی اعتباری: احتمال وقوع زیان با اهمیت که می‌تواند حیات آتی موسسه را در نتیجه تمرکز اعطای تسهیلات به گروه کوچکی از وام‌گیرندگان یا دارایی‌های مالی کاملاً همبسته، به مخاطره اندازد. ریسک حقوق صاحبان سهام: ریسکی است که حقوق مالکانه موسسه در سایر شرکتها (سرمایه‌گذاری و مشارکت حقوقی)، با کاهش ارزش مالی مواجه گردد. این امر شامل ریسک حقوق صاحبان سهام مندرج در دفاتر تجاری نمی‌شود.

ریسک بازار: احتمال وقوع زیان در نتیجه حرکات معکوس قیمت‌های بازار در مورد محصولات قابل معامله که عملیات موسسه در ارتباط با آنها قرار دارد.

ریسک ساختاری نرخ ارز: احتمال وقوع زیان در نتیجه خالص وضعیت‌های ساختاری در اسعار خارجی شامل ریسک ناشی از دارایی‌های مالی دائمی در اسعار خارجی، به استثنای دارایی‌هایی که جهت فروش نگهداری شده است.

ریسک عملیاتی: احتمال وقوع زیان در نتیجه فرایندها، سیستمها، تکنیکها یا منابع انسانی نامناسب و همچنین به دلیل قصور در فرایندها، سیستمها یا منابع مذکور یا رخداد های خارجی می‌باشد. شامل ریسک قانونی نیز می‌گردد.

ریسک ساختاری نرخ بهره: احتمال وقوع زیان ناشی از تاثیر بالقوه نوسانات نرخ بهره بر سود آوری موسسه یا بر ارزش خالص دارایی‌های موسسه می‌باشد.

ریسک نقدینگی: احتمال وقوع زیان هنگامی که موسسه جهت ایفای تعهدات پرداختی خود نقدینگی کافی در اختیار ندارد.

ریسک تجاری: احتمال وقوع زیان ناشی از رخدادهای معکوس فرضی (داخلی یا خارجی) که بر توانایی موسسه در دستیابی به اهداف خود و متعاقباً بر سود آوری موسسه (صورت حساب درآمد) و به تبع مورد اخیر بر پرمایگی موسسه تاثیر منفی خواهد گذاشت، می‌گردد.

ریسک شهرت: ناشی از فعالیت‌هایی که توسط موسسه انجام شده و ممکن است منجر به تبلیغات منفی عمومی در مورد اقدامات و ارتباطات تجاری آنها گردد و می‌تواند منتج به از دست رفتن اعتماد عمومی موسسات و پرمایگی آنها گردد.

پیوست ۲: ماتریس ریسک کاهش

ماتریس ریسک کاهش			موسسات مالی		
ریسک‌های باقیمانده / روند	کنترل و مدیریت ریسک	حاکمیت داخلی	ریسک ذاتی / روند	نوع ریسک	
کم / در حال افزایش (۳)	قابل قبول (۲)	خوب (۲۳)	کم / در حال افزایش (۱)	اعتباری	
متوسط - کم	ناکارا		کم	تمرکز اعتباری	
متوسط - کم	خوب		متوسط - کم	اوراق بهادار مالکانه	
متوسط - کم / ثابت (۶)	ناکارا (۵)		کم / ثابت (۴)	بازار	
متوسط - زیاد / ثابت (۹)	بهبود پذیر (۸)		متوسط - کم / ثابت (۷)	ریسک ارزی اقلام بالای ترازنامه	
متوسط - کم / در حال افزایش (۱۲)	بهبود پذیر (۱۱)		کم / در حال افزایش (۱۰)	عملیاتی	
کم / ثابت (۱۵)	خوب (۱۴)		کم / ثابت (۱۳)	نقدشوندگی	
متوسط - زیاد / در حال کاهش (۱۸)	ناکارا (۱۷)		متوسط - کم / در حال کاهش (۱۶)	ریسک نرخ بهره در دفتر بانکی	
کم / ثابت (۲۱)	قابل قبول (۲۰)		کم / ثابت (۱۹)	سایر ریسک‌ها	
متوسط	خوب		متوسط - کم	تجاری	
کم	قابل قبول		کم	شهرت (خوش نامی)	
متوسط - کم / در حال افزایش (۲۵)			بهبود پذیر (۲۴)	کم / در حال افزایش (۲۲)	مجموع موزون ریسک‌ها و کنترل‌ها
				خوب (۲۶)	حاکمیت شرکتی
			متوسط - کم / در حال افزایش (۲۷)	دورنمای ریسک موسسه	
			قابل قبول / ثابت (۲۸)	ارزبایی پرمایگی	
			متوسط - کم / در حال افزایش (۲۹)	دورنمای ریسک نظارتی	
			بلی	موسسه سیستمی	
			۲	اولویت نظارتی	